

Kaavin kunta

Kaavinjärvi – Rikkavesi

Rantaosayleiskaava

Esipuhe

Kaavin kunnan tavoitteena on laatia rantaosayleiskaavat vaiheittain kaikille kunnan ranta-alueille. Yleiskaavoitusten tavoitteena on ohjata kunkin osa-alueen maankäytön kehittymistä kokonaisvaltaisesti huomioiden kunkin osa-alueen maankäytölliset ja ympäristölliset erityispiirteet.

Vuonna 2002 Kaavin kunta päätti käynnistää osayleiskaavan laatimisen Kaavinjärven ja Rikkaveden ympäristön ranta-alueille. Yhtenä keskeisenä lähtökohtana on ollut laatia osayleiskaava siten, että ranta-alueilla rakennusluvut hajakentämaiseen voidaan myöntää suoraan kunnanvaltuuston hyväksymän oikeusvaikutteisen osayleiskaavan pohjalta.

Kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläkeskuksen lähialueilla suunnittelussa on korostunut omarantaisten asuinrakennuspaikkojen mahdollistaminen. Muilla alueilla rantarakentaminen painottuu loma-asuntorakentamiseen. Rakennusoikeuden määrittelyn ohella kaavaratkaisussa on huomioitu Kaavinjärvelle ja Rikkavedelle ominaiset luontoon ja kulttuuriin liittyvät arvot.

Suunnitteluprosessin keskeiset vaiheet ovat olleet seuraavat:

- Luonto- ja maisemaselvitys suunnittelualueelle laadittiin vuonna 2003.
- Syksyllä 2003 Mikroliitti Oy:n suoritti suunnittelualueella muinaisjäännösinventoinnin.
- Osayleiskaavan suunnittelutavoitteet laadittiin ja hyväksyttiin keväällä 2004.
- Maanomistajien ja kaavanlaatijan välisiä neuvottelutilaisuuksia pidettiin toukokuussa 2004.
- Kaavaluonnos valmistui kesällä 2004 ja pidettiin yleisesti nähtävillä syksyllä 2004.
- Kaavaehdotus valmistui vuoden 2004 lopulla ja pidettiin yleisesti nähtävillä alkuvuonna 2005.
- Kunnanvaltuusto hyväksyi osayleiskaavan 28.4.2005.

Onnistuvaa suunnittelua on edesauttanut maanomistajien kuin myös muiden osallisten aktiivinen osallistuminen suunnitteluprosessiin. Osallistumismenettelyn yksi tärkeä tavoite on inspiroida paikallisia ja mahdollisia ulkopuolisia toimijoita Kaavinjärven ja Rikkaveden ympäristön ja siihen liittyvien maankäytöllisten toimintojen kehittämiseen.

Yleiskaava on laadittu kunnan asettaman kaavatyöryhmän ohjauksessa. Kaavatyöryhmään ovat kuuluneet Eino Miettinen, Touko Räsänen, Lea Martikainen ja rakennustarkastaja Tapani Puhakka.

Maa ja Vesi Oy:ssä luontoselvityksen laadinnasta ovat vastanneet biologit Soile Turkulainen ja Pasi Halme, kaavanlaadinnasta on vastannut projektipäällikkö Jorma Harju.

Projektipäällikkö
Jorma Harju
Itkonniemenkatu 13
70500 Kuopio
Kotipaikka Helsinki, Finland
Puh. (017) 5855 700
Faksi (017) 5855 701
maajavesi.poyry.fi

Maa ja Vesi Oy

1	LÄHTÖTILANNE	1
1.1	ALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS.....	1
1.2	SUUNNITTELUTILANNE.....	2
1.2.1	Seutukaava	2
1.2.2	Yleiskaavat	5
1.2.3	Rantakaavat	5
1.2.4	Muut suunnitelmat ja selvitykset.....	5
1.2.5	Rakennusjärjestys.....	5
1.2.6	Pohjakartta.....	6
1.2.7	Päätökset.....	6
1.3	RAKENNETTU YMPÄRISTÖ.....	7
1.3.1	Kokonaisrakenne	7
1.3.2	Maanomistus	7
1.3.3	Elinkeinoelämä ja palvelut	8
1.3.4	Virkistysalueet / reitistöt	8
1.3.5	Liikenne.....	9
1.3.6	Yhdyskuntatekninen huolto.....	9
1.3.7	Erityisalueet ja -kohteet.....	9
1.3.8	Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja alueet	10
1.3.9	Muinaismuistokohteet	12
1.4	LUONNONYMPÄRISTÖ	13
1.4.1	Johdanto	13
1.4.2	Menetelmät.....	13
1.4.3	Suojeluarvot	14
1.4.4	Kallioperä ja maaperä.....	14
1.4.5	Vesi- ja pohjavesialueet	15
1.4.6	Kasvillisuus	16
1.4.7	Eläimistö.....	17
1.4.8	Maisema	23
1.4.9	Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet.....	23
1.4.10	Maankäytön suositukset ja maisema-ekologinen rantaluokitus	31
1.4.11	Lähteet.....	32
2	SUUNNITTELUTAVOITTEET.....	33
2.1	YLEISTAVOITTEET	33
2.2	VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET	34
2.2.1	Toimiva aluerakenne	34
2.2.2	Elinympäristön laatu	34
2.2.3	Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat.....	34
2.2.4	Toimivat yhteysverkostot	34
2.3	MAANKÄYTÖLLISET TAVOITTEET	35
2.3.1	Pysyvä asutus, loma-asutus ja maanomistus	35
2.3.2	Mitoitusperiaatteet ja rakennusoikeuden määrittely	35
2.3.3	Palvelut, elinkeinot.....	39
2.3.4	Virkistyskäyttö	39
2.3.5	Liikenne, yhdyskuntatekniikka	40
2.3.6	Luonto- ja kulttuuriympäristön suojelu ja maisemanhoito	40
2.4	VAIKUTUSTEN ARVIOINTI JA HUOMIOINTI SUUNNITTELUSSA	42

3	OSAYLEISKAAVA JA SEN YLEISPERUSTELUT.....	43
3.1	YLEISTÄ	43
3.2	KOKONAISRAKENNE.....	44
3.2.1	Kirkonkylän ja Luikonlahden läheiset asuinpainotteiset haja-asutusalueet	45
3.2.2	Ranta-alueet.....	45
3.2.3	Kulttuurimaisema-alueet	46
3.2.4	Luonnonympäristö	47
3.2.5	Reitistöt	47
3.3	MAANKÄYTÖLLISET ALUEVARAUKSET	48
3.3.1	Ympärivuotinen asutus.....	48
3.3.2	Loma-asutus	49
3.3.3	Virkistysalueet.....	50
3.3.4	Luonnonsuojelualueet	50
3.3.5	Rakennussuojelu ja muinaismuistokohteet	51
3.3.6	Maa- ja metsätalousalueet	53
3.3.7	Liikenne.....	56
3.3.8	Erityisalueet.....	57
3.3.9	Palvelujen ja hallinnon alueet	57
3.4	OSAYLEISKAAVAN YLEISET MÄÄRÄYKSET JA SUOSITUKSET	58
3.4.1	Rakentaminen.....	58
3.4.2	Maisemanhoito	58
3.4.3	Jätevesien / jätteiden käsittely	59
4	YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	61
4.1	YLEISTÄ	61
4.2	MAANKÄYTÖLLISET VAIKUTUKSET	61
4.2.1	Kokonaisrakenne	61
4.2.2	Rakennettu ympäristö.....	62
4.3	VAIKUTUKSET LUONNONYMPÄRISTÖÖN	63
4.4	SOSIAALISET VAIKUTUKSET	64
5	OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN	65
5.1	OSAYLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET	65
5.2	ALUEVARAUSTEN TOTEUTUS	66
6	OSAYLEISKAAVAN SUUNNITTELUVAIHEET	67

Liitekartat

Luonto- ja maisemaselvitys
Maisema-ekologinen rantaluokitus
Osayleiskaavakartta 1:15 000

1 LÄHTÖTILANNE

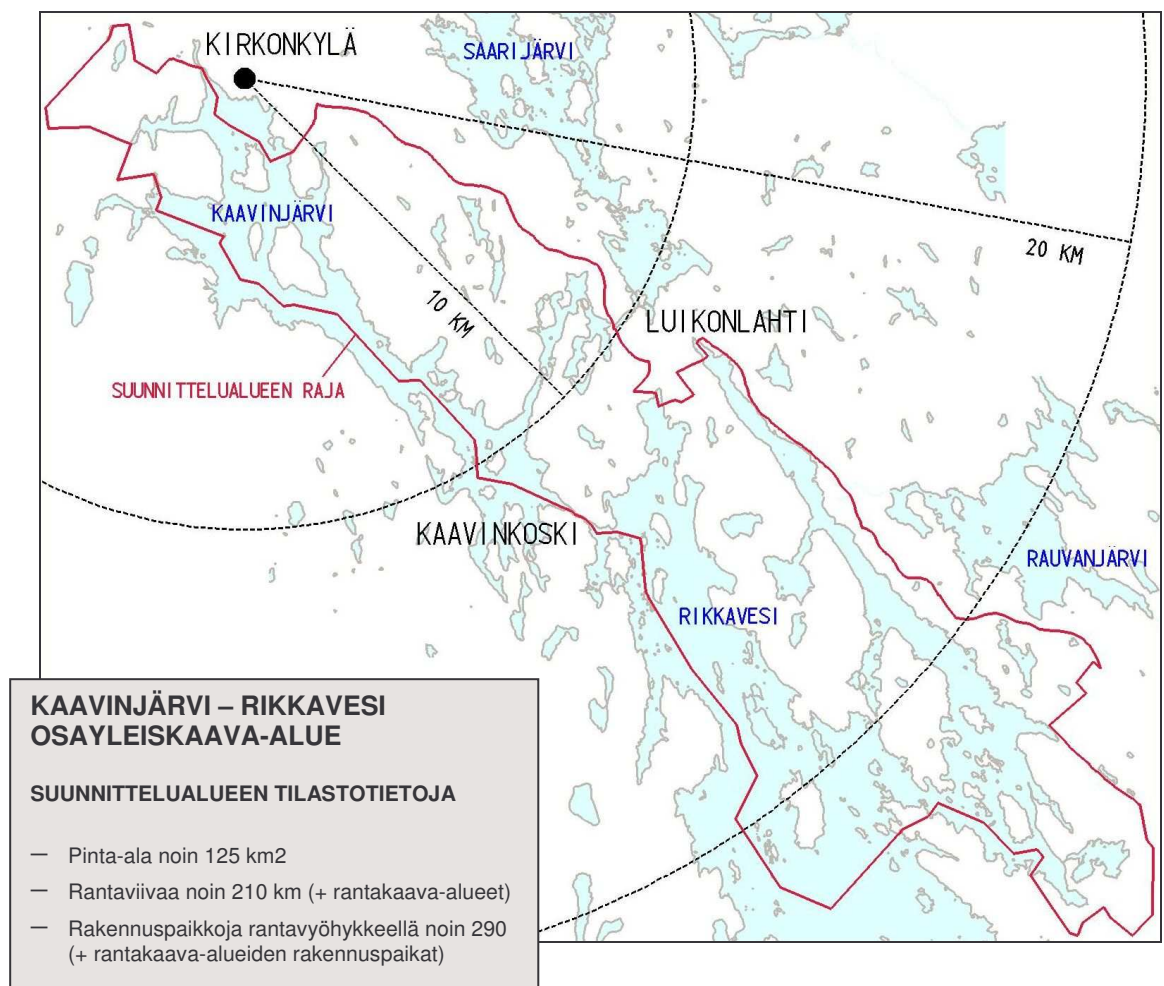
1.1 ALUEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Osayleiskaavoitettava alue sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa Kaavin kunnassa. Siihen kuuluvat kunnan lounaisreunalla, Kaavin ja Tuusniemen rajalla sijaitsevien Kaavinjärven ja Rikkaveden Kaavin puoleiset osat. Alueen luoteisrajana on Kaavin ja Juankosken ja kaakkoisrajana Kaavin ja Outokummun raja. Koillisessa selvitysalueen raja seurailee Kaavi-Outokumpu- maantietä.

Kaavinkosken yhdistämät Kaavinjärvi ja Rikkavesi muodostavat sokkeloisen vesialueen, jossa on lukuisia saaria ja laajoja niemimaita kuten Kosulanniemi, Koskenniemi ja Luikonniemi. Erillisistä vesialueista alueella sijaitsevat Mietunlampi, Iso Käkijärvi, Kuminlampi, Ylä- ja Ala-Pitkä sekä 23 pienempää lampea.

Suunnittelualueella on ranta-aluetta n. 210 km (+ rantakaava-alueet) ja laajuudeltaan suunnittelualue on n. 125 km². Osayleiskaavan yksityiskohtaisessa aluerajauksessa on huomioitu mm. alueen tieverkosto, muu nykyinen maankäyttö ja olevat tilarajat.

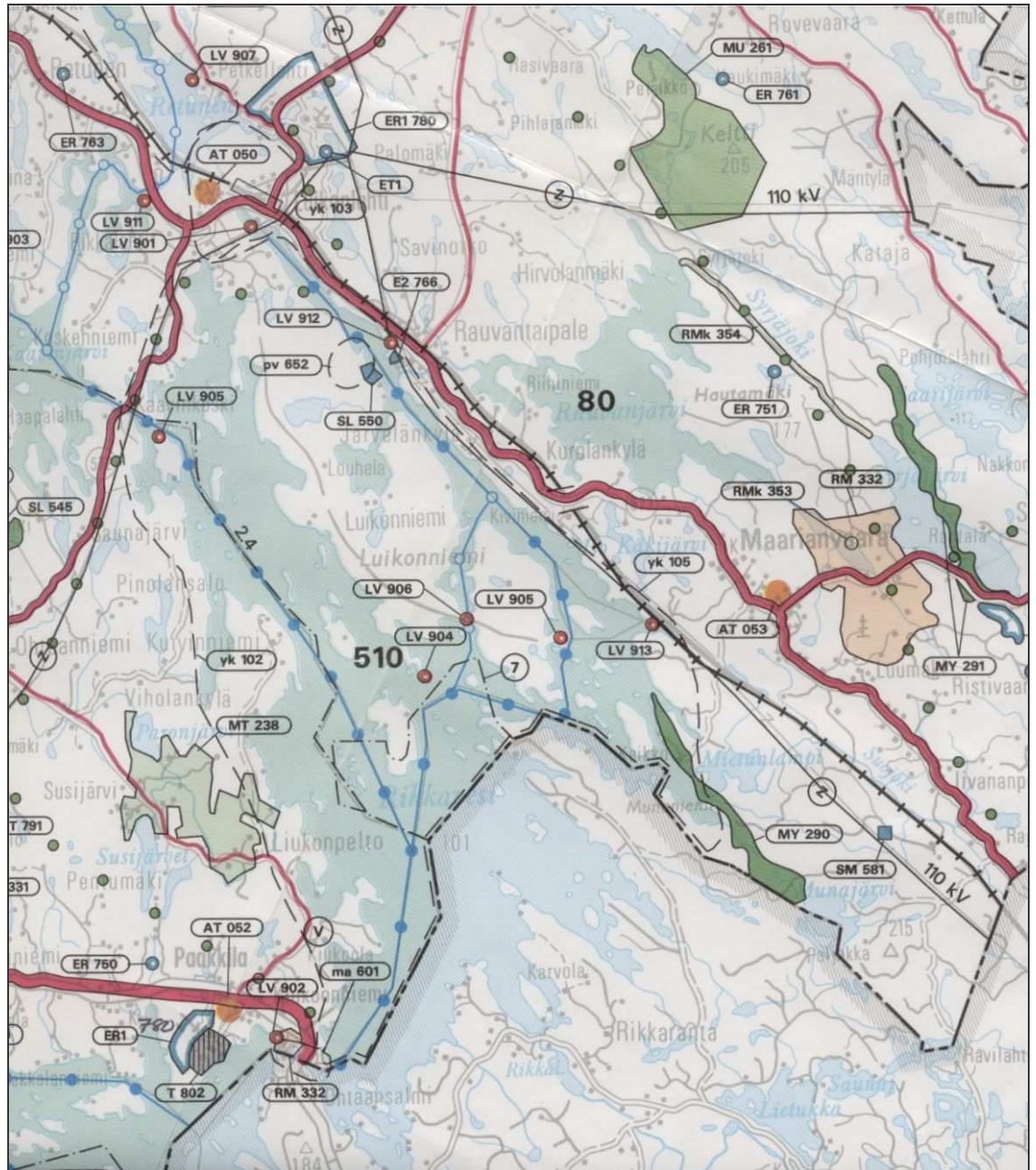
Suunnittelualueen sijainti ja rajaus.

Suunnittelualuetta koskettavia seutukaavamerkintöjä (lisää seuraavalla sivulla):

- vene-, laiva- tai uittoväylä ja syväys
- venereitti tai muu veneilyn käyttämä kulkutie
- ulkoilureitti
- seutu- ja yhdystiet
- päärata
- sähkönsiirtolinja (110 kv)

Ohessa on ote Koillis-Savon seutukaavasta Rikkaveden kohdalta.

Koillis-Savon seutukaavamerkintöjä suunnittelualueen osalta:

LV	Satama tai laituri	42.902 Hukkasaari (retkisaatama) 42.903 Honkalahti (retkisaatama) 42.904 Hautasaari (retkisaatama) 42.906 Luikonniemi / Savilahti (retkisaatama) 42.911 Meltusvirta (retkisaatama) 42.912 Rauvantaipale (retkisaatama) 42.913 Riihilahti (retkisaatama)
MT	Maa- ja metsätalousalue Maa- ja metsätalouden opetus- ja tutkimustoimintaan tarkoitettut alueet sekä sellaiset maa- ja metsätalousalueet, joita halutaan suojella muulta maankäytöltä. <u>Suositus:</u> Alueet tulee ensisijaisesti säilyttää maa- ja metsätaloustyössä. Maa- ja metsätalouden liittyvän opetus- ja tutkimustoiminnan toimintaedellytyksiä ei tulisi heikentää. Taajamarakentamista ei tulisi sallia, hajakenttäminen (myös tiet ja sähkölinjat ym.) tulee sijoittaa niin, ettei pirstota yhtenäisiä peltoalueita sekä muutoin heikennetä viljelyolosuhteita.	42.232 Miettälänmäki, hyvät peltoalueet
MY	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, ympäristöarvoja omaava alue , jolla ei tulisi suorittaa maa-ainesten ottoa lainkaan lukuun ottamatta kotitarveottoa ja vanhojen ottoalueiden maisemointia, koska ottamisesta ilmeisesti aina aiheutuu maa-aineslain 3.1 §:n mukaisia seurauksia. <u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen maankäyttöä suunniteltaessa on maa- ja metsätalouden ohella erityisesti otettava huomioon maaperän ja maiseman suojelunäkökohdat. <u>Rakentamismääräys:</u> Rakentamisella ei saa huonontaa alueen maisemallisia arvoja. Ennen rakentamiseen ryhtymistä maakunnalliselle liitolle on varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. <u>Suositus:</u> Metsänhoidossa tulisi noudattaa yleisiä maisemanhoidollisia periaatteita ja suosituksia metsän uudistamista luontaisesti samalla noudattaen metsänhoitoviranomaisten asiasta antamia hoito- ja suojeluohjeita.	42.290 Reposärkät - Keikonniemi
SL	Luonnonsuojelualue Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita.	42.550 Miettälän harju (rauhoitettu v. 1992)
SM	Muinaismuistokohde Merkinnällä osoitetaan muinaismuistolain nojalla suojeltu esihistoriallinen tai historiallinen suojelukohde.	42.581 Tyynelä, kivikautinen asuinpaikka
	Valtakunnallisen rantojensuojeluohjelman alue Valtioneuvoston periaatepäätös (20.12.1990)	7 Rikkavesi (Kaavi, Tuusniemi)
ER	Luonnonravintolammikko <u>Suositus:</u> Alue on tarkoitettu kalanpoikasten luonnonravintokasvatukseen. Alueella ei tulisi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka vaikeuttavat luonnonravintolammikon teknistä toteuttamista.	42.760 Rasinsuon luonnonravintolammikko 42.762 Myllypuron luonnonravintolammikko
E2	Erityistoimintojen alue, kalanviljelylaitos	42.766 Rauvanjoen kalanviljelylaitos
pv	Tärkeä pohjavesialue, ohjeellinen raja	42.652 Luikonlahti

1.2.2 Yleiskaavat

Kaavin kuntaan on laadittu seuraavat yleiskaavat:

- Vaikkojoki – Saarijärvi rantaosayleiskaava (v.1998)
- Kirkonkylän osayleiskaava (v.1988)
- Maarianvaaran osayleiskaava (v.1987–89)

1.2.3 Rantakaavat

Suunnittelualueelle on laadittu seuraavat rantakaavat:

- Myllykoski Oy ja Saxo Oy rantakaava (v. 2000)
- Hukkasaaren rantakaava (v.1996)
- Turulansaaren rantakaava (v. 1992)
- Luikonniemen eteläosan rantakaava (v. 1992)
- Tahasniemen rantakaava (v. 1991)
- Riihiniemen rantakaava (v. 1988)

1.2.4 Muut suunnitelmat ja selvitykset

Pohjois-Savon ympäristökeskuksen koordinoimana on laadittu Pohjois-Savon melontareitit -hankkeen kehittämissuunnitelma, jonka tavoitteena on tehostaa vesistöjen käyttöä virkistys- ja matkailutoimintaan sekä edistää luonnonläheistä lomailua ja ympäristövas-
tuullisen matkailun kehittymistä alueella. Suunnitelman toteutus aloitettaneen vuonna 2004 ja hanke valmistuneen vuoden 2006 loppuun mennessä.

Ympäristöministeriön, Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ja Kaavin kunnan toimesta on v. 1998 valmistunut Kaavin kulttuuriympäristöohjelma. Kulttuuriympäristöohjelma sisältää kuvauksen Kaavin kulttuurimaiseman kehitysvaiheista ja maiseman nykytilasta.

1.2.5 Rakennusjärjestys

Kaavin kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 29.3.2001. Rakennusjärjestys tuli voimaan 4.5.2001.

Rakennusjärjestyksessä ohjataan rakentamista mm. seuraavilla määräyksillä:

Rakennuspaikka

Rakennuspaikan pinta-alan on oltava loma-asunnon rakentamista varten vähintään 2000 m² ja pysyvän asunnon rakentamista varten vähintään 5000 m².

Tämän rakennusjärjestyksen liitekartassa osoitetulla alueella rakennuspaikan on oltava pinta-alaltaan vähintään 5000 m². Uudestaan rakentaminen, peruskorjaus ja vähäinen lisärakentaminen saadaan suorittaa sen estämättä mitä edellä tässä pykälässä on määrätty, jos rakennuspaikka pysyy samana.

Tämän pykälän määräyksiä ei sovelleta alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten.

Rakentaminen ranta-alueelle

Rakennettaessa ranta-alueille tulee erityisesti huomiota kiinnittää rakennusten korkeus-asemaan, muotoon, ulkomateriaaleihin ja väriytykseen.

Rakennuspaikalla tulee rantavyöhykkeen kasvillisuus pääosin säilyttää ja vain harven-taminen on sallittua.

Muodostettavan rakennuspaikan rantaviivan pituus tulee olla vähintään 40 m.

Rakennuksen etäisyyden rantaviivasta ja sijainnin rakennuspaikalla tulee olla sellainen, että maiseman luonnonmukaisuus mahdollisuuksien mukaan säilyy. Muun kuin sauna-rakennuksen etäisyyden keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee kuitenkin, mikäli edellä olevasta vaatimuksesta ei muuta johdu, olla vähintään 25 metriä ja vaki-tuisen asuinrakennuksen sekä yli 80 m²:n suuruisen muun rakennuksen 40 metriä ranta-viivasta sekä alimman lattiataason vähintään 1,0 m ylävesirajaa korkeammalla. Ellei ylä-vesiraja ole tiedossa, on alimman lattiataason oltava vähintään 1,5 metriä keskiveden korkeudesta.

Saunarakennuksen, jonka kerrosala on enintään 25 m², saa rakentaa edellä mainittua metrimäärää lähemmäksi rantaviivaa. Sen etäisyys edellä mainitulla tavalla laskettavas-ta rantaviivasta tulee olla kuitenkin vähintään 15 metriä. Saunarakennuksen kuistin ko-ko saa olla enintään 50 % rakennuksen kerrosalasta.

Rakennelma (kota, katos, tms.) ja liikuteltava laite (asuntovaunu), lukuun ottamatta ve-nevajaa, tulee sijoittaa vähintään 10 metrin etäisyydelle rantaviivasta.

1.2.6 Pohjakartta

Suunnitteluajana pohjakarttana käytetään 1:10 000 – mittakaavaista peruskarttaa täy-dennettynä ajantasaisella kiinteistörajaelementillä.

1.2.7 Päätökset

Vuonna 2002 kunta päätti käynnistää osayleiskaavan laatimisen Kaavinjärven ja Rikka-veden ympäristön ranta-alueille. Tarjouskilpailun perusteella syksyllä 2002 kunta valitsi kaavan laatijaksi Maa ja Vesi Oy:n Kuopion aluetoimiston.

1.3 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ

1.3.1 Kokonaisrakenne

Suunnittelualue käsittää Kaavin kunnan alueelle sijoittuvat Kaavinjärven ja Rikkaveden ranta-alueet lukuun ottamatta kirkonkylän taajamaa ja Luikonlahden kyläympäristöä sekä Outokumpu – Kaavi seututien ja Kaavinjärven välisen alueen muutamane pienvesistöineen.

Alue on luonteeltaan haja-asutusluonteista maa- ja metsätalousvaltaista aluetta.

Rakentaminen on tiiveintä kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläympäristön läheisillä alueilla, jonne pysyvä asutuskin pääsääntöisesti sijoittuu.

Väljintä rakentaminen on Luikonniemen alueella ja yleensä Rikkaveden eteläisillä paikoin saaristoisilla alueilla. Nämä alueet ovat loma-asutusvaltaisia.

Maatalousalueet keskittyvät kirkonkylän taajaman ja Melttuksen väliselle Outokumpu – Kaavi seututien varsialueille.

Oheisessa taulukossa on esitetty yleiskaava-alueen rantavyöhykkeen nykyiset rakentamisen määrät (ei sisällä jo aikaisemmin laadittujen rantakaava-alueiden rantaviivaa eikä rakennuspaikkoja). Kokonaismäärien lisäksi on esitetty rantavyöhykkeen (max 200 m rantaviivasta) nykyinen rakentamistehokkuus.

Taulukossa on suhteutettu rakennuspaikkojen määrä sekä todelliseen että ns. muunnettuun rantaviivaan. Muuntamismenetelmää (ks. kohta 2.3.2) on pääsääntöisesti käytetty rantakaavasunnittelujen yhtenä lähtökohtana.

RANTAVYÖHYKE (kpl)				RANTAVIIHA (km)		RAKENTAMIS- TEHOKKUUS (kpl/km)	
AM	AO	RA	Yht.	Todell.	Muunn.	Yht./Tod	Yht./Muunn.
4	48	235	287	210	122	1,4	2,4

AM = maatala
AO = omakotitalo
RA = loma-asunto

1.3.2 Maanomistus

Valtaosa suunnittelualueen rannoista kuuluu yksityisille maanomistajille. Maanomistajatiedot tiloittain rakentamistietoineen on esitetty erillisessä tilarekisterissä.

1.3.3 Elinkeinoelämä ja palvelut

Koko suunnittelualue on noin 30 km säteellä Kaavin kirkonkylästä. Luikonlahden kylä sijaitsee Kaavinjärven ja Rikkaveden välisellä alueella. Varsinkin Rikkaveden alueelta on suhteellisen lyhyet yhteydet Tuusniemen ja Outokummun kuntakeskuksiin.

Palvelujen osalta suunnittelualue tukeutuu siten useisiin taajamiin ja niiden palveluihin. Suunnittelualueella maatiloja lukuun ottamatta ei toimi muita elinkeinoelämän tai esim. matkailuun tukeutuvia yrityksiä. Suunnittelualueella on 15 toiminnassa olevaa maatilakeskusta, joista 7 sijaitsee rantavyöhykkeellä.

Kaavin kunnassa suunnittelualueen läheisyydessä matkailuaktiviteetteja tarjoavat mm. Vaikkojoen ympäristöön sijoittuvat yritykset erityisesti kalastuksen ja luontomatkailun osalta, Maarianvaaran laskettelukeskus toimintoihin ja Luikonlahden lomakylä. Lisäksi suunnittelualueen läheisyydessä sijaitsee mm. Outokummun erä- ja luontokeskus – Särkiselkä. Majoituspalveluita tarjoavat useat mm. em. ympäristöihin kuin myös Tuusniemen kunnan puolelle sijoittuvat yritykset.

1.3.4 Virkistysalueet / reitistöt

Kaavinjärveltä Kaavinkosken kautta Rikkavedelle ja edelleen Ohtaansalmen kautta Juojärvelle kulkee laiva-/ veneväylä. Kaavinjärven eteläosasta on vesireittiyhteys itään päin Melttuksen suuntaan ja sieltä edelleen Saarijärven kautta Vaikkojoen suuntaan. Rikkavedellä väyläyhteys ulottuu myös Luikonlahteen.

Pohjois-Savon melontareitit -hankkeen kehittämissuunnitelmassa on esitetty melontareittejä seuraavasti:

Omatoimireitti:

Kaavin kirkonkylä – Hukkasaaren retkisatama – Kosulanniemen kärjen tienoo (mahdollinen retkisatama) – pistoyhteys Melttukselle (sieltä yhteys Vaikkojoen suuntaan) – Kaavinkoski (retkisatama Tuusniemen puolella) – Luikonniemen Kuminvaaran tienoo (mahdollinen retkisatama) – Talliniemen venevalkama – Kaivannonlahti (mahdollinen retkisatama) – Rauvantaipale (venevalkama) – Luikonlahden kylä.

Perhereitti (osa em. omatoimireittiä):

Melttus (venevalkama, uimaranta) - Kaavinkoski (retkisatama Tuusniemen puolella) – Luikoniemen Kuminvaaran tienoo (mahdollinen retkisatama) – Talliniemen venevalkama – Kaivannonlahti (mahdollinen retkisatama) – Rauvantaipale (venevalkama) – Luikonlahden kylä.

Tuusniemi – Rikkalahti yhdystien varrella, Tuusniemeltä Kaavinkosken kautta Luikonlahden kylälle ja siitä eteenpäin Vaikkojoelle päin, kulkee Koillis-Savon retkeilyreitti.

Suunnittelualueen halki kulkee moottorikelkkareitti seuraavasti: Tuusniemen suunnalta Kaavinkoskelle ja edelleen Murhilahteen ja sieltä Rikkajärvi ylittäen Luikonniemen poikki Kuminlammen pohjoispuolitse Luikonlahteen jatkuen sieltä itään päin mm. Maarianvaaran suuntaan.

1.3.5 Liikenne

Suunnittelualuetta rajaavat tai alueen kautta kulkevat seuraavat yleiset tiet:

- Seututie 566 Riistavesi – Kaavi (kulkee suunnittelualueen läpi kirkonkylän länsipuolella)
- Seututie 573 Outokumpu – Kaavi (rajaa suunnittelualuetta sen koillispuolella)
- Yhdystie 5720 Tuusniemi – Rikkalahti (kulkee suunnittelualueen läpi)
- Miettälänmäen yhdystie 16466 (kulkee suunnittelualueen läpi kirkonkylän kaakkoispuolella)

Suunnittelualueella on seuraavat venevalkamat / retkisatamat:

Kaavinjärvellä:

- Hukkasaaren retkisatama (rantakaavan aluevaraus)
- Karsikkoniemen tyvessä venevalkama
- Melttuksella venevalkama (ja uimaranta)

Rikkavedellä:

- Tallinniemessä venevalkama (rantakaava-alue)
- Riihilahden venevalkama (rantakaava-alue)
- Rauvantaipaleen venevalkama

Kaavin kunnan alueen merkittävimmät venesatamat sijaitsevat Kaavinjärven osalta kirkonkylällä ja Rikkaveden osalta Luikonlahden kyläalueella (molemmat suunnittelualueen ulkopuolella). Kaavinjärven ja Rikkaveden solmukohdassa Kaavinkoskella Tuusniemen kunnan puolella sijaitsee palveluvarustukseltaan hyvätasoinen retkisatama.

1.3.6 Yhdyskuntatekninen huolto

Retusen kylällä Ylä-Pitkän tienoolle ulottuu osittain Luikonlahden vesiosuuskunnan vesijohto. Muilta osin suunnittelualueella ei ole vesihuoltoverkostoja.

1.3.7 Erityisalueet ja -kohteet

Suunnittelualueella sijaitsevat seuraavat erityiskohteet:

- Kirkonkylän taajaman kaakkoispuolella Pienen Murtolammen itäpuolella on vanha 1970-luvun alussa lopetettu kaatopaikka
- Kaavinniemen Erän metsästysmaja
- Kaavin Urheilumetsästäjien metsästysmaja
- Keikonniemessä pienialainen maa-ainesten ottoalue

1.3.8 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja alueet

Kunnan rakennusinventointi

Kaavin kunnassa suoritettiin 1996 rakennusinventointi. Kohteiden valinnassa on huomioitu kohteen historiallinen merkitys, rakennusten alkuperäisyys, harvinaisuus ja tyyppisyys sekä pihapiirin yhtenäisyys. Kaavin rakennusinventointikohteet ovat pääasiassa paikallisesti arvokkaista. Kohteiden numerointi viittaa inventointiin ja rakennettu ympäristö kartalle.

Luettelointiperusteet:

Rakennushistoriallinen (R), Historiallinen (H), Maisemallinen (M).

D2	Karjula	M
Luikonniementien varressa korkean mäen päällä sijaitseva tila lieene syntynyt jo 1600 – luvulla. Nykyinen päärakennus rakennettu kahdessa vaiheessa, vanha osa 1930 ja kammarit 1937. 1970 –luvulla on rakennukseen tehty lisäosa. Pihapiirissä on kaksi vanhaa aittaa 1800 –luvun alkupuolelta ja riihi 1900 –luvun alussta.
D8	Kantala	M
Melko alkuperäisessä muodossa oleva rakennus 1920 – luvulta Luikonmäellä.
D10	Pirttiniemi	H, M
Luikonlahden entisajan merkittävimpiä viljelys- ja karjatiloja, kartanotyylinen 1910 – luvun asuinrakennus ja aitta. Asuinpaikalla asuttu ainakin vuodesta 1775.

Pirttiniemi

D11	Anttila	M
Korkean mäen päällä Rikkaveden rannalla sijaitseva tila. Kerroksellinen pihapiiri käsittää asuinrakennuksen v. 1927, aitan, navetan, savusaunan. |
|------------|----------------|---|

D13	Koivula	M Enzo Gutzeit Oy:n 1917–18 asunnoksi työnjohtajalle rakennuttama asuinrakennus ja aitta Pirttiniemen lähellä.
E16	Soinila	M Vanha mylly ja sahan paikka. Asuinrakennus v. 1935, lisäksi pari aittaa.
G1	Tervalampi	M Tilasta muodostui virallisesti sukupaikka 1772. Pystypeiterimalaudoitettu asuinrakennus, pihapiirissä uusia rakennuksia.
G3	Tukiala	H, M Asuinrakennus v. 1911 ja mylly/saha v. 1918 Luikonlahdentien varrella peltomaisemassa. Rakennus toiminut kievarina, kutsuntojen ja käräjien pitopaikkana.
G5	Hukkala	H,M Useiden kauppiaiden omistuksessa ollut yksityiskauppa Retuskylässä. Hirsinen asuinrakennus ja aitta/talli rakennettiin n. 1890.
G12	Martikkala	M Asuinrakennus ja kivinavetta Kosulanniementien risteyksessä.
G13	Selkola	M Peltojen ympäröimä tila. Asuinrakennus v. 1922, hirsinen aitta v. 1939.
G14	Kulomäki	M Tilan asuinrakennus v. 1870, lisäksi pihapiirissä aitta 1952 ja savusauna v. 1945.
G15	Pihlajamäki	M Vanha pihapiiri Kosulanniemessä. Hirsirunkoinen, vaakalaudoitettu asuinrakennus v. 1934, lisäksi varastoja ja kuivaamo 1950 – luvulta.
G16	Pukkimäki	H, M Lautaverhoiltu koulurakennus rakennettiin 1956. Koulu lakkautettiin v. 1974. Lisäksi ulkorakennus. Sivistyshistoriallisesti merkittävä rakennus.
G17	Mäntymäki	M Asuintila, jonka punamultainen asuinrakennus on v. 1912. Pihapiirissä on myös varastoja ja sauna.

Kaavin kulttuuriympäristöohjelma

Ympäristöministeriön, Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ja Kaavin kunnan toimesta on laadittu kertomus kaavilaisten kulttuuriympäristön historiasta, kuvaus nykytilasta ja kokoelma kulttuuriympäristön hoidosta ”Kaavin kulttuuriympäristöohjelma” – teoksessa (1998).

1.3.9 Muinaismuistokohteet

Kaavin kunnan toimeksiannosta Mikroliitti Oy inventoi syksyllä 2003 Rikkaveden ja Kaavinjärven rantayleiskaava-alueella muinaisjäännöksiä.

Alueelta tunnettiin ennestään kaksi kivikautista asuinpaikkaa (Kaavin ainoat ennestään tunnetut esihistorialliset muinaisjäännökset kohde 1 Tyynelä ja kohde 2 Lehtosaari), joista toisella (Lehtosaari) on myös historiallisen ajan tilapäishautausmaa sekä Meltusvirran Suomen sodan aikainen sotilaskalmisto.

Inventoinnin tuloksena löytyi seitsemän uutta kivikautista asuinpaikkaa, joista yksi saattaa olla vanhemman metallikauden asuinpaikka. Yhdellä paikalla havaittiin kaksi asumuspainannetta. Kaikki uudet asuinpaikat ovat metsämaastossa ja ne ovat lähes täysin ehjiä. Kaksi paikoista on laikutetussa metsämaassa.

Suunnittelualueella on seuraavat muinaisjäännöskohteet:

Kaavi 1 Tyynelä	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 2 Lehtosaari	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 3 Mietunlampi - Jokilahti	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 4 Luikonniemi - Niemi	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 5 Vainoniemi	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 6 Mustalahti	Kivikautinen asuinpaikka	-
Kaavi 7 Lammaslahti	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 8 Huutolahdenmäki	Vanhemman metallikauden (tai kivikautinen) asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 9 Saviniemen tyvi	Kivikautinen asuinpaikka	Rauhoitusluokka 2
Kaavi 10 Melttusvirta	Suomen sodan v.1808-9 aikainen hautauspaikka	Rauhoitusluokka 2

Museoviraston rauhoitusluokka:

- 1 Merkittävä muinaisjäännös, pyritään säilyttämään kaikissa tapauksissa - suojelukohde
- 2 Suojeltava muinaisjäännös - suojelukohde
- 3 Tuhoutunut tai vähämerkityksinen muinaisjäännös.

1.4 LUONNONYMPÄRISTÖ

1.4.1 Johdanto

Ranta on maan ja veden rajavyöhykettä, jossa erilaiset elinympäristöt kohtaavat ja muodostavat kasvi- ja eläinlajistoltaan rikkaan ja maisemallisesti merkittävän mosaiikin. Varhaisin asutus keskittyi nimenomaan vesiteiden varsille ja edelleen rantoihin kohdistuu voimakkaita ihmistoiminnan paineita. Eri käyttömuodot, kuten loma-asuntojen rakentaminen, virkistyskäyttö ja maa- ja metsätalous ovat usein keskenään ristiriitaisia ja aiheuttavat väistämättä muutoksia rantojen ekosysteemeissä ja rantamaisemassa.

Kaavoituksen yhtenä tavoitteena on ohjata rakentaminen ja muut maankäyttömuodot niille parhaiten sopiville alueille, niin että ympäristöön kohdistuvat haittavaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan on loma-asutusta ranta-alueille järjestettäessä katsottava, että suunniteltu rakentaminen ja muu maankäyttö sopeutuu rantamaisemaan ja muuhun ympäristöön; luonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet, vesiensuojelu ja vesihuollon järjestäminen sekä vesistön, maaston ja luonnon ominaispiirteet otetaan muutoinkin huomioon; sekä ranta-alueille jää riittävästi yhtenäistä rakentamatonta aluetta (73 §).

Tämä luontoselvitys on tehty Kaavin kuntaan Kaavinjärvi - Rikkavesi – rantaosayleiskaavaa varten. Tarkoituksena on ollut hankkia tietoja selvitysalueen luonnonympäristöstä ja määritellä niiden perusteella luonnonarvoiltaan ja maisemaltaan merkittävät kohteet sekä esittää suosituksia maankäytölle. Selvityksen tekivät Maa ja Vesi Oy - konsulttitoimistosta Soile Turkulainen ja Pasi Halme.

1.4.2 Menetelmät

Luontoselvitystä varten koottiin ja käytiin läpi olemassa olevat aluetta koskevat luontotiedot sekä tehtiin maastokartoituksia. Lähtötietoihin kuuluivat tiedot valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin sisältyvistä alueista, seutukaavan suojelualuevarauksista, luonnonsuojelulailla rauhoitetuista kohteista ja IBA- ja FINIBA -lintualueista.

Lisäksi käytiin läpi seuraavat maakunnalliset selvitykset: Pohjois-Savon perinnemaisemat (Ilaskari 2000), Luonnonsuojelullisesti ja kalataloudellisesti arvokkaiden pienvesien kartoitus (Laitinen 1994) ja Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa (Suomen ympäristökeskus 2001). Suomen ympäristökeskuksen (2003) eliölajit -tietojärjestelmästä (TAXON) saatiin siellä olevat tiedot uhanalaisten lajien esiintymispaikoista. Tuusniemen puoleiseen osaan Kaavinjärveä ja Rikkavettä on tehty luontoselvitys kaavoitusta varten (Henttonen 1999).

Tarkemmin alue kartoitettiin heinäkuussa 2003, jolloin rannat kierrettiin veneellä rannan tuntumassa liikkuen ja tarvittaessa rantautuen. Maastokäynneillä tehtiin havaintoja alueen kasvillisuudesta ja eläimistöstä sekä maiseman yleispiirteistä. Erityisesti pyrittiin löytämään ja rajaamaan luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet. Kasvillisuus kartoitettiin tarkemmin arvokkaiksi arvioitujen kohteiden osalta ja linnuston osalta pyrittiin selvittämään tärkeät pesimä- ja ruokailualueet. Työssä olivat käytettävissä kesän aikana alueelta otetut viistoilmakuvat. Myös maastoinventointien aikana otettiin valokuvia.

1.4.3 Suojeluarvot

Ainoa selvitysalueella sijaitseva rauhoitettu luonnonsuojelualue on 4,5 ha:n laajuinen Miettilän harju Luikonlahden länsirannalla (Kuopion lääninhallitus 1992). Selvitysalueen eteläosaan ulottuva Rikkaveden saaristo sisältyy Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alueeseen mutta ei Juojärven saariston Natura 2000 – alueeseen (Ympäristöministeriö 1993, Valioneuvoston päätös 20.8.1998). Osia Rikkavedestä sisältyy Suomen kansainvälisesti arvokkaisiin lintualueisiin (IBA) kuuluvaa Outokummun - Kaavin seudun oligotrofiset järvet – kokonaisuuteen (BirdLife Suomi ry 2003). Rikkavesi kuuluu erityistä suojelua vaativiin vesistöihin (Ympäristöministeriö 1992a).

Koillis-Savon seutukaavassa Miettilän harju on merkitty luonnonsuojelualueiksi (sl) (Pohjois-Savon liitto 1995). Lisäksi Reposärkät - Keikonniemi on osoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi, ympäristöarvoja omaavaksi alueeksi (MY).

Suomen ympäristökeskuksen eliölajit -tietojärjestelmästä (TAXON) saatiin koordinaattirajauksella tieto 9 lajista (vasemman alakulma yhtenäiskoordinaatit 6968:3571 ja oikean yläkulman 6990:3595). Näistä 5 sijaitsee selvästi selvitysalueen ulkopuolella ja 1 Kaavin keskustassa. Lopuista 1 on putkilokasvi, 1 sammal ja 1 jäkälä.

1.4.4 Kallioperä ja maaperä

Selvitysalue on kokonaisuudessaan topografialtaan vaihtelevaa mäkimaastoa. Alueen korkein kohta on 184,6 m korkea Katajamäki, jonka lisäksi useat mäet etenkin alueen pohjoisosassa yltävät yli 160 m:n. Kaavinjärven ja Rikkaveden vedenkorkeus on 101.0 m mpy (100,81–101,26).

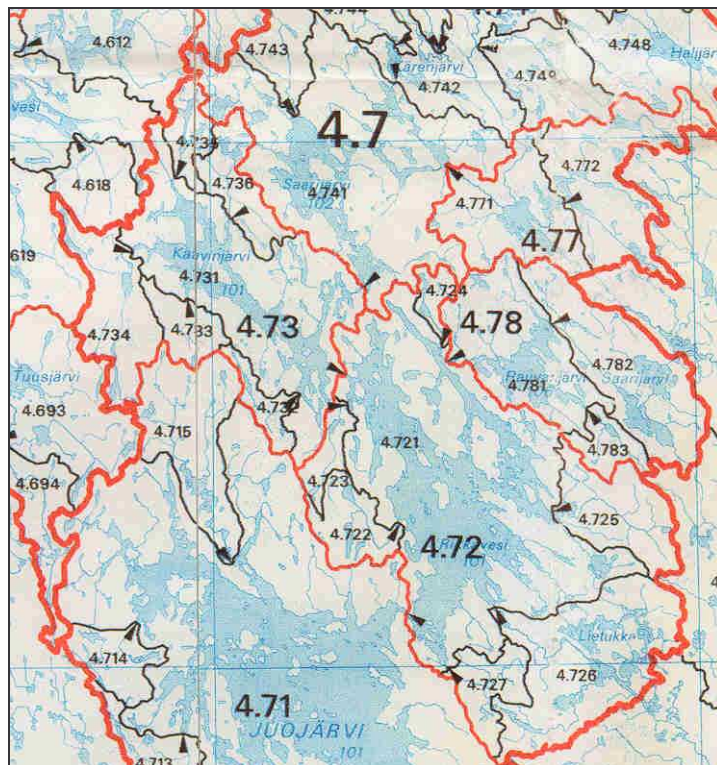
Alueen kallioperässä näkyvät selvästi luoteesta kaakkoon kulkevat ruhjelaaksot, joihin pitkänomaiset Kaavinjärven ja Rikkaveden vesialtaatkin ovat muodostuneet. Monin paikoin on avokallioita ja rannoilla mannerjään hiomia silokallioita. Pohjois-Savon kallioinventoinnissa on mainittu alueelta paikallisesti arvokkaana (lk 5) kallioalueena Valkeisvuori ja vähemmän merkittävänä (lk 6) Sortokangas (Suomen ympäristökeskus 2001).

Kivilajeiltaan alueen kallioperä on vaihteleva, niin että liuskevyöhykkeen migmatiitti, kiilleliuske ja kiillegneissi hallitsevat pääosaa alueesta. Rikkaveden länsiosassa esiintyy happamia syväkiviä, ns. Maarianvaaran graniittia, ja paikoin tavataan pienialaisia ultraemäksisten kivilajien esiintymiä. Luikonlahdessa Palolammen ympäristössä esiintyy malmeja, kuten magneettikiisua, kuparikiisua ja sinkkivälikettä, joita on aikaisemmin hyödyntänyt yksi maamme huomattavimmista kuparisinkkikaivoksista. Nykyisin kaivosalueella jalostetaan talkkikiveä.

Maalajeista alueella yleisin on moreeni, joka peittää kallioperää vaihtelevan paksuisena kerroksena. Lisäksi tavataan hienoaainespitoista siltti- tai hiesumoreenia alueilla, jotka usein ovat jo vanhastaan olleet viljelyksessä. Mäkien välisissä notkelmissa on turvemaita. Selvitysalueen eteläosan halki kulkee harjujakso, johon liittyvä merkittävä harju-muodostuma on Reposärkät-Keikonniemi Rikkaveden eteläpäässä (Pohjois-Savon liitto 1995).

Rantatyypeistä ovat vallitsevia huuhtoutuneet kiviset moreenirannat, mutta myös kalliorantoja esiintyy ja siellä täällä on hietikoita. Erillisten järvien ja suojaisten lahtien rannat ovat vähemmän huuhtoutuneita ja paikoin mutapohjaisia. Turverantoja esiintyy varsinkin monien lampien ympärillä.

1.4.5 Vesi- ja pohjavesialueet

Kartta 1. Suurin osa alueen vesistöistä kuuluu Rikkaveden ja Kaavinjärven alueisiin.

Selvitysalueen vesistöt kuuluvat Vuoksen vesistöön (vesistöalueen nro 4) ja Juojärven reittiin (4.7)(Ekholm 1993). Rikkavesi on Rikkaveden alueen (4.72) keskusallas, joka on yhteydessä Juojärveen Ohtaansalmen kautta. Rikkaveteen tulee vesiä koillisesta Rauvanjokea pitkin Rauvanjärven alueelta ja Kaavinkosken kautta Kaavinjärven alueelta (4.73). Kaavinjärveen laskevista uomista huomattavin on Melttusvirta, joka kokoaa vesiä pohjoisesta Saarijärven alueelta.

Selvitysalueen vesistöt sijaitsevat pääosin Rikkaveden lähialueella (4.721) ja Kaavinjärven lähialueella (4.731), mutta Rikkaveden eteläpäässä muodostaa oman alueensa Mietunlammen valuma-alue (4.725). Selvitysalueen luoteiskulmassa sijaitseva Tuovilanlampi laskee pohjoiseen ja kuuluu Nilsiään reitin (4.6) Juurusveden alueeseen (4.61) ja siellä Juurusveden lähialueeseen (4.6111).

Rikkaveden pinta-ala on 67 km² ja suurin syvyys 67 m. Kaavinjärven pinta-ala on 20,5 km² ja suurin syvyys 40 m. Molemmat järvet kuuluvat Juojärven kanssa saman säännöstelyn piiriin. Säännöstelyrajat ovat: alavesi 100,40, keskivesi 100,78 ja ylavesi 101,05 metriä merenpinnan tasosta.

Rikkavesi on karu ja kirkasvetinen järvi, jonka vedenlaatu on käyttökelpoisuusluokituksen mukaan Luikonniemen ja Suuriniemen eteläpuolella erinomainen (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2003). Rikkaveden pohjoisella, Luikonlahteen johtavalla vesialueella sekä Kaavinjärvessä vedenlaatu on hyvä.

Myös Kaavinjärvi on karu ja niukkaravinteinen. Järvien kuormitus on haja-asutuksen ja maa- ja metsätalouden aiheuttamaa hajakuormitusta ja Kaavin taajaman ja Luikonlahden kaivosalueen pistekuormitusta. Pienet järvet ja lammet ovat useimmiten karuja ja vähintään hieman tummavetisiä.

Mondo Minerals Oy:n Kaavin tehtaalla tehtiin vuonna 2002 jäte-, pinta- ja pohjavesien velvoitetarkkailu (Ronkainen 2003). Tehtaalta johdetaan vesiä Kylmäpuroa myöten Luikonlahteen. Vedenlaadun todettiin pysyneen Luikonlahdessa jokseenkin hyvänä ja muussa osassa Rikkavettä lähes erinomaisena.

Selvitysalueen ainoat pohjavesialueet ovat Luikonniemen vedenhankintaan soveltuva (II lk) pohjavesialue ja Rikkaveden eteläpäässä sijaitseva vedenhankintaan soveltuva (II lk) Keikonniemi (0820409) (Pohjois-Savon ympäristökeskus 1995).

1.4.6 Kasvillisuus

Selvitysalue sijaitsee eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä ja kuuluu Järvi-Suomen kasvimaantieteelliseen alueeseen ja Pohjois-Savon eliömaakuntaan. Rantavyöhykkeellä esiintyy rinnakkain hyvin erilaisia elinympäristöjä vesikasvillisuuden vaihtuessa rantakasvillisuudeksi ja edelleen kuivan maan kasvillisuustyypeiksi.

Suomen ympäristökeskuksen eliölajit-tietojärjestelmän (TAXON) mukaan alueella on havaittu valtakunnallisesti uhanalaisista putkilokasveista suikeanoidanlukko vuonna 1979 Luikonlahden Päivärinteessä, lehtokinnassammal vuonna 1922 Luikonlahden Kekäläisenlahdessa (Kekäläislahti) ja kalliokeuhkojäkäkä vuonna 1997 Valkeisvuorella. Näistä vain viimeisen löytöpaikkatiedot ovat tarkat (kartalla uh 9).

1.4.6.1 Metsä-, suo ja kulttuurikasvillisuus

Järvi-Suomen alueella yleisin metsätyyppi on tuoreen kankaan mustikkatyyppi ja tavallisia ovat myös kuivahkot puolukkakankaat, kun sen sijaan lehtoja ja lehtomaisia kankaita on varsin vähän. Selvitysalueen metsät ovat pienipiirteisesti vaihtelevia talousmetsiä, joista valtaosa on mäntyvaltaisia kuivia tai kuivahkoja kankaita. Harjuaalueilla tavaataan karumpiakin metsiä ja rannoilla ja mäkien rinteillä paikoin karuja kalliomänniköitä. Paikoin esiintyy lehtipuuvaltaisuutta ja lähinnä joidenkin purojen varsilla lehtokasvillisuutta.

Pienialaisia ja enimmäkseen ohutturpeisia soita esiintyy mäkien välisissä notkelmissa, mutta valtaosa niistä on ojitettu. Tavallisimpia ovat metsäiset korvet, pienet rantarämeet ja rehevien rantojen luhdat. Luonnontilaista suoluontoa edustavat Luikonniemen laajat ojittamattomat suot.

Perinteiseen maanviljelyyn kuuluneet lajistoltaan rikkaat perinneympäristöt, kedot, ahot, hakamaat ja metsälaitumet, ovat vähentyneet ja monet niiden lajeista ovat muuttuneet harvinaisiksi tai uhanalaisiksi. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen perinnemaisemakartoituksessa arvioitiin Kaavinjärven rannalla sijaitsevat Kärkkäälän metsälaitumet maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi (Ilaskari 2000). Muutkin käytössä olevat perinneympäristöt ovat ainakin paikallistasolla merkittäviä rantaluonnon- ja maiseman rikkauttajia.

1.4.6.2 Ranta- ja vesikasvillisuus

Muiden Järvi-Suomen karujen reittijärvien tapaan Rikkavesi voidaan luokitella kasvitieteelliseltä tyypiltään ruokojärveksi. Tyypillisesti rantojen ranta- ja vesikasvillisuus on niukkaa, mutta järveltä löytyy kasvillisuudeltaan hyvin erilaisia osia. Selkävesien tuulille ja aallokelle alttiit ja nopeasti syvenevät rannat ovat paikoin lähes kasvitonta kivikkoa, kun sen sijaan matalissa ja suojaisissa lahdissa kasvillisuus on paikoin runsasta.

Tavallisesti järviruoko ja järvikorte myötäilevät rantoja harvanpuoleisina kasvustoina. Kelluslehtisistä esiintyy siellä täällä ulpukkaa, uistinvitaa, vesitatarta ja siimapalpakkoa. Vähemmän näkyviä ovat uposkasvit kuten lahna-ruohot, ruskoärviä ja ahvenvita. Paikoin tavataan nuottaruohoa ja selkävesien tyypikasvia, valkokukkaista järvisätkintä. Rantakivikossa sinnittelevät sarat, siniheinä ja rantakukka, ja ylempänä kangasmetsän reunassa voi kasvaa kapeana vyöhykkeenä harmaa- ja tervaleppää, paatsamaa ja pajuja.

Matalissa lahdissa ilmaversoiset järviruoko ja -korte sekä sarat muodostavat yhtenäisiä kasvustoja. Veden pintaa peittävät laajalti kelluslehtiset ulpukka, lumpeet, uistinvita, siima- ja rantapalpakko ja vesitatar. Erillisten järvien ja lampien joukosta löytyy sekä kohtalaisen karuja korte- tai korte-ruokotyyppin vesiä että pieniä ulpukkatyyppin lampia. Erityisen reheviä vesistöjä alueella ei esiinny, vaikka paikoin kelluslehtisiä voikin esiintyä runsaammin. Pohjois-Savon pienvesien kartoituksessa ei ollut mukana yhtään kohdetta alueelta (Laitinen 1994).

1.4.7 Eläimistö

1.4.7.1 Linnusto

Kaavinjärven ja Rikkaveden linnusto on karuille järville tyypillistä. Alueella tavattavia selkävesien tyypilintuja ovat luonnonsuojeluasetuksessa uhanalaisiksi luokitellut kuikka ja selkälokki, joka on arvioitu myös uudessa uhanalaisluokituksessa vaarantuneeksi lajiksi (Suomen ympäristökeskus 2000). Rikkaveden kolme erillistä saari- ja luotoaluetta ovat selkävesilintujen merkittävää pesimäaluetta, minkä vuoksi ne sisältyvät Suomen kansainvälisesti arvokkaisiin lintualueisiin (IBA) kuuluvaan Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvet –kokonaisuuteen (BirdLife Suomi ry 2003). Lintuluotoja alueella ovat ainakin Kaavin ja Tuusniemen rajan tuntumassa sijaitsevat Metsäkananluoto sekä Kolmiosaarten ja Kortesaarten luodot.

Kaavinjärvellä paikallisesti huomionarvoisina lintuluotoina on mainittu ”Kaavinluoto”, Palosaaret ja Kaksoset (Juvaste 1992, Henttonen 1999). Kuikkia alueella saattaa pesiä joitakin pareja. Muista vesilinnuista tukkakoskelo on alueella yleinen ja isokoskelo harvalukuisempi. Suojaisissa lahdissa ja ruovikoissa pesivät ja ruokailevat harvalukuisina silkkiuikku, haapana, sinisorsa, telkkä ja tavi. Lokkilinnuista kalalokki ja kalatiira pesivät yksittäisparein tai pieninä yhdyskuntina ympäri järven. Kahlaajista rantasipi on melko yleinen ja luhtaisilla rannoilla tavataan muun muassa taivaanvuohia. Muuttoaikoina matalissa lahdissa levähtää mm. joutsenia.

Pienillä järvillä ja lammilla vesilinnuston koostumus vaihtelee pikkulampien yhdestä telkkäparista suurimpien järvien hieman runsaampaan lajistoon. Vesialueita reunustavien rantametsien ja peltujen erilaisissa elinympäristöissä esiintyi niille tyypillistä linnustoa, jota ei tässä yhteydessä ollut mahdollista tarkasti kartoittaa.

Kaavinjärven ja Rikkaveden linnust selvitys tehtiin kesäkuun 2003 alussa kolmena päivänä siten, että 2. ja 3.6. kierrettiin paikallisen kuljettajan kanssa veneellä lähes koko alue ja 4.6. kierrettiin auton kanssa pääasiassa sellaisia paikkoja, joihin ei veneellä päästy. Selvitys ei anna tarkkaa kuvaa alueen linnusta, mutta se antaa suhteellisen hyvän yleiskuvan. Kaikkia alueen pikku lampia ja järviä ei ehditty ajan puutteen vuoksi kertoittaa, vain selvitys keskitettiin potentiaalisimmille pikku lammille ja järville. Alueellisesti huomion arvoiset kohteet tekstissä on kursivoitu.

Kaavinjärven pohjoisosa

Kaavin kirkonkylän eteläpuolella Kaavinjärven Kirkkoselällä olevilla alueellisesti huomion arvoisilla Pajusaarilla pesi yhteensä 4-5 kalalokkiparia, sekä mahdollisesti kuikka. Kaksi kuikkaa oleili aivan pohjoisemman saaren rannan tuntumassa.

Pajusaarten eteläpuolella Lehtosaaren ja – niemen välisessä salmessa pesi telkkä ja todennäköisesti myös sinisorsa ja Lehtosaaren etelärannan edustalla kalasteli kaksi kuikkaa. Kuikka saattoi pesiä Lehtosaaren rakentamattomalla etelärannalla tai jossain lähi-alueella.

Lehtosaaresta n. 1 km lounaaseen sijaitsevalla Lokkiluodolla pesi 2-3 kalalokkiparia sekä kalatiirapari. Petäjäsaaren ja Hukkasaaren välisessä salmessa pesi tukkakoskelo ja haapana.

Kalalahdella pesi telkkä ja tavi sekä rantaruovikossa ruokokerttunen. Rannan muuta varpuslinnustoa edustivat mm. räkättirastas, pajulintu ja peippo. Tästä etelään sijaitsevan

Hietalahden seutuvilla mahdollisesti pesi tukkakoskelo (3 koirasta oleskeli lahdella). Hukkasaaren etelärannan rantalinnustoon kuuluivat ainakin telkkä ja kalalokki.

Kaavinjärven eteläosa, Ylä-Salmikko, Ylä-Pitkä, Ala-Pitkä, Valkeislampi

Hukkasaaresta n. 1,5 km kaakkoon Jääsaarella pesi kalalokki, ja Jääsaaren/-lahden seutuvilla myös tukkakoskelo ja kuikka. Edelleen vähän kaakompana Honkaniemen kärjessä pesi kaksi paria kalalokkeja.

Joitakin kilometrejä idempänä sijaitsee sokkeloinen Ronkalanlahti, jossa ei myöskään ollut merkittävää linnustoa.

Kirstinniemen pohjoispuolisella lahdella pesi silkkiuikkupari ja kaksi telkkäparia. Kaksi telkkäparia pesi myös Mökönlahdella ja Vuohisaaren pohjoispuolella pesi kalalokki.

Ronkalanlahdella havaituista kahdesta silkkiuikkuparista toinen pesi Papinsaaren länsipuolisella lahdella. Ronkalanlahden pohjoisimmissa osissa pesi kaksi telkkäparia ja mahdollisesti myös kuikka.

Telkkä pesi myös Humalasaaren kaakkoispuolella, jossa myös saalisteli muualla pesiviä naurulokkeja ja kalatiiroja. Humalasaaren länsipuolen lehtimetsäisessä niemessä lauloi sirittäjä.

Kaksi pesivää telkkäparia löytyi Kekäläislahdelta. Kekäläislahden suulla uiskenteli ainoa Kaavinjärvellä näetty selkälokki, joka ei kuitenkaan pesinyt järvellä.

Melttusvirran kupeessa havaittiin rantasipi ja rantapellolla töyhtöhyppä.

Ylä-Salmikko ei ole linnustollisesti merkittävä. Mitään vesi-/rantalintuja ei havaittu.

Ylä-Pitkä ei ole linnustollisesti merkittävä. Ainoana havaittuna lintuna oli järven eteläpäässä nähty rantasipi.

Ala-Pitkä ei ole linnustollisesti merkittävä. Telkkä oli ainoa pesivä vesilintu. Ranta-
vyöhykkeen varpuslintuja olivat mm. punarinta, tiltalti, pajulintu ja kirjosiippo.

Valkeislammen eteläpäässä oleili yksinäinen joutsen. Havainto viittaa siihen, että toinen puolisoista oli hautomassa, mutta Valkeislammelta lintua ei havaittu.

Raatesaaren rantamilla pesi isokoskelo. Laulujoutsenia näkyi kahdessa paikassa. Kosulanniemen etelärannalla Siikalahden suulla oli pariskunta (ilmeisesti pesimätön) ja toinen, ilmeisesti myös pesimätön, pariskunta oli Mustosenniemen itärannalla. Jälkimmäinen sijaitsee Tuusniemen puolella.

Heposaaren länsipuolella Kaavin ja Tuusniemen rajalla sijaitsevien Palosaaren ja Kaksosten piti ennakkotietojen mukaan olla loppisaaria, mutta vuonna 2003 paikalla ei pesinyt kuin yksi kalalokkipari ja rantasipi. Syynä tähän saattoi olla poikkeuksellinen vuosi. Kallioisina pikkusaarina saaret ovat otollisia loppipaikkoja. Myös Heposaaren eteläkärjessä pesi kalalokkipari.

Ronkalanlahden suulla lähinnä Kosulanniemen rannassa pesi useita pareja kalalokkeja, kaksi telkkäparia, tavi sekä rantasipi (toinen sipipari vielä Mujevirrassa hieman pohjoisempana). Koskenniemen puolella havaittiin lisäksi isokoskelo.

Kaavinkoski, Rikkaveden pohjoisosa, Hoikka, Iso-Koskilampi ja Valkeislampi

Kaavinkoskella havaittiin tukkakoskelo, västäräkki, räkättirastas ja sirittäjä. Tästä pohjoiseen Rikkalahden pohjoispäässä oleskeli sinisorsa, haapana, telkkä sekä tukka- ja isokoskelo, jotka todennäköisesti myös pesivät lahdella. Karjulanlahdella pesi sinisorsa, haapana ja telkkä. Lahdella oleili myös yksinäinen laulujoutsen, mutta pesää siellä ei ollut.

Puirooniemessä pesi kalalokki, joita pesi myös Lamposaaren eteläpuolen pikkusaarella, Kurikkaniemen rantakivillä ja Iso-Ihalaisen pohjoispäässä. Iso-Ihalaisen länsipuolella Kolmiosaarten muodostamalla alueella pesi kalalokkeja 3 paria ja harmaalokkipari. Poikakivenluodon liepeillä havaittiin 2 kuikkaa. Laji pesi lähiseudulla, luultavasti Tuusniemen puolella.

Iso-Ihalaisen itäpuolella *Pieni-Ihalaisella* pesi korppi. Koilliseen mentäessä, Kurikka-
saarella on paikallisen tiedon mukaan vanha laulujoutsenen pesimäpaikka. Maastokäynnillä pesää ei kuitenkaan havaittu.

Hoikka ei ole linnustollisesti merkittävä. Alueella pesi yksi kalalokkipari.

Hetteikköreunaisessa *Isossa Koskilammessa* oli monipuolinen vesilinnusto verrattuna muihin inventoituihin lampiin. Pesimälinnustoon kuuluivat ainakin haapana, tavi, sinisorsa, tukkasotka ja telkkä. Lammella viihtyi myös kolme (ilmeisesti pesimätöntä) laulujoutsenta. Rannan varpuslinnustoon kuuluivat ainakin punakylkirastas, ruokokerttunen, lehtokerttu, pajulintu, punavarpuksen ja pajusirkku. Lampi on huomion arvoinen kohde linnustollisesti.

Valkeislammella pesi tavi, tukkasotka ja telkkä.

Rikkaveden Luikonlahti

Luikonlahti on useita kilometrejä pitkä, kapea ja karu vesialue. Lahdella pesii karuille vesille tyypillistä lajistoa. Lintujen parimäärä jää alueella pieneksi.

Lahden pohjoisosan lounaisrannalla pesi alueen ainoa *naurulokkiyhdykunta* 15–20 paria. Yhdyskunnassa pesi lisäksi härkälintu ja rantasipi. Lahden itärannan Kuikkalahden linnustoon kuuluivat kuikka, kalalokki ja rantasipi. Paikallisten mukaan Kuikkalahdella pesi vuonna 2002 laulujoutsen, mutta 2003 samassa saarekkeessa pesi vain kalalokki.

Yksinäiset kuikat havaittiin lahden pohjoisosassa kahdessa paikassa noin kilometrin välein. Lahden länsi-/lounaisranta on käytännöllisesti katsoen rakentamatonta, joten kuikalle on sopivaa rantaa pesimiseen riittävästi. Pesiminen alueella jäi varmistamatta, joskin se oli todennäköistä.

Muista vesilinnuista lahdella pesi ainakin iso- ja tukkakoskelo. Pitkäniemen luoteispuolella sijaitsevalla *Kuikkaluodolla* pesi kaksi kalatiiraparia ja rantasipi. Paikallisten mukaan luodolla on joskus aiempina vuosina pesinyt kuikka, jota nyt ei kuitenkaan havaittu. Pitkäniemen kärjessä on jo vuosia pesinyt kalalokki puussa.

Luikonlahdesta lähtee kapea väylä (Kuminsalmi) Kuminlahteen. Tässä salmessa pesi 1–2 paria härkälintuja ja tavi. *Kuminlahden rakentamaton länsiosa* on tällä alueella kohutuullinen lintupaikka. Lahden länsiosassa pesi härkälintu (2 paria), sinisorsa, haapana, telkkä, iso- ja tukkakoskelo, kalalokki sekä kalatiira. Myös sulkimaan kerääntyviä sinisorsia paikalla oli 10 koirasta ja haapanoita 4 koirasta.

Rikkaveden eteläosat ja pikkulammet

Luikonniemen länsirannalla Sammakkosaaren ympäristössä pesi muutama kalalokkipari sekä sinisorsa Sammakkolahdella. Sammakkosaaren eteläkärjessä oleskeli pesimätön laulujoutsenpariskunta. Sammakkoluodolla pesi kalatiira ja luodon ympäristössä lenteli selkälokki.

Antinsaarella n. 1 km Sammakkoluodolta kaakkoon istui molempina veneilypäivinä selkälokki samalla kivellä vahdissa. Hautovaa lintua ei näkynyt veneeseen, mutta pesintä saarella oli mahdollinen. Yksinäinen selkälokki lenteli vielä muutama kilometri etelämpänä Viitasaaren länsipuolella, mutta Antinsaari oli ainoa paikka, jossa oli viitteitä linnun mahdolliseen pesimiseen.

Turulansaaren pohjoispään (Hirviniemi) - Alastomansaaren seudulla pesii kalalokki Kierinluodolla, tavi Hirvilahdella ja telkkä Hirviniemen länsipuolella. Alastomansaaren etelärannalla oleili laulujoutsenpari.

Turulansaaresta länteen Talliniemen eteläkärjessä pesi kaksi kalalokkiparia, länsipuolen lahdella tukkakoskelo. Talliniemen itäpuolella Hakolahdella pesi kalalokki ja telkkä. Etelämpää Luikonniemen länsirannalta havaittiin vielä kalalokkiparit Kankaanpäänniemen edustan pikku luodolta ja Kivilahdelta.

Kivilahdelta lounaaseen sijaitsevilla Hevonpersiinsaarilla pesi tukkakoskelo ja rantasipi, ja siitä edelleen (länsi)lounaaseen Paskonsaarilla kalalokki ja todennäköisesti myös kuikka. Kalalokki pesi myös Viitasaaren Lamponiemessä.

Luikonniemen itäpuolinen vesialue oli pääosin hyvin karua ja vähälintuista seutua. Kuikka (Kangassaaren itäpuolella 2 yksilöä) ja isokoskelo kuuluivat alueella pesivään lajistoon. Kangassaaren eteläpuolen vesikivillä pesivät kalalokki sekä kalatiira, ja Kangaslahdella iso- ja tukkakoskelo. Kangaslahden Hiltusenlahdella ruokaili laulujoutsenpari, joka ei kuitenkaan pesi paikalla.

Tirkkosen saaren länsipuolella sijaitsevalla *Kuikkalahdella* pesi paikallisen tiedon mukaan kuikkapari. Maastokäynnillä havaittiin lahden edustalla kalastelleen kaksi kuikkaa. Rauhallisella lahdella olisi sopivaa biotooppia muillekin vesilinnuille, mutta maastokäynneillä muuta vesilinnustoa ei havaittu.

Kuikkalahden eteläpuolella Ruoholahdella oleskeli tavipari. Tulisarten etelärannalla pesi kalalokki ja samassa paikassa tai lähisaarissa myös tukkakoskelo. Murtosaaren etelärannalla viihtyi yksinäinen tavi. Murtosaaren lounaispuolella Konttiluodolla pesi kaksi paria kalalokkeja ja Konttiluodon kaakkoispuolella pikkusaarella tukkakoskelo. Tämän Tovinsaaren-Tulisarten-Murtosaaren muodostaman saariryhmän alueella pesi joukko tavallisia varpuslintuja ja todennäköisesti myös kuikka.

Kortesaarten saarirykelmnä linnustoon kuuluivat ainakin laulujoutsen (munapesä pikkusaarella – koko selvitysalueen ainoa varmistettu pesintä), sinisorsa, tukkakoskelo, harmaalokki, rantasipi ja teeri. Epäilemättä myös joukko varpuslintuja majaili saarilla, mutta niitä ei veneestä käsin tullut havaituksi.

Viitasaaren Mustikkaniemen lounaispuolelta kalalokkipari pesi kalalokkipari. Tervaniemen edustalla kalasteli neljä kuikkaa aivan selvitysalueen rajoilla ja selvästi IBA-alueen ulkopuolella. Mahdollisia pesimäalueita ei tiedetä.

Kalaton vaikutti olevan myös varsin linnuton.

Kuikkalammella pesi 1-2 taviparia ja useita telkkäpareja sekä kahlaajista metsäviklo. Lammella oli peräti 8 naarastelkkää yhden koiraan seurana.

Rämeen keskellä sijaitsevalla pienellä Haukilammella oli haapana-, valkoviklo- ja telkkäpari.

Ison Käkijärven eteläosassa pesi kuikka ja keskiosissa mahdollisesti laulujoutsen. Muita vesilintuja edusti kalatiira. Perusvarpuslinnuista ainakin metsäkirvinen, punarinta, laulu- ja mustarastas, lehtokerttu, pajulintu ja töyhtötiainen kuuluivat rantavyöhykkeen linnustoon.

Yllättävämpi sen sijaan oli vähälukuinen idänuunilintu, jolla oli reviiri järven itärannalla. Reviiri oli pienessä puronotkossa (puro laskee Aittolammesta Isoon Käkijärveen), joka saattaisi olla säilyttämisen arvoinen.

Karpalolammen avoimella rantaniityllä pesi isokuovi. Kalalokkeja ja – tiiroja kävi saalistamassa lammella. Rannan läheisissä metsissä viihtyvät ainakin käki ja pajulintu.

Mietunlammella pesii joukko puolisuikeltajasorsia. Ainakin haapana, sinisorsa ja tavi kuuluivat pesimälajistoon. Kanava- ja Jokilahti lienevät parhaat paikat sorsille Mietunlammella. Myös kuikka pesi lammella, mutta Kanavalahden suulla oleskellut laulujoutsenpari oli todennäköisesti pesimätön pariskunta. Järvellä lenteli lisäksi runsaasti pääskyjä hyönteispyynnissä. Teeri, närhi, lehtokerttu, peippo ja pajusirkku kuuluivat rantavyöhykkeen lajistoon.

1.4.7.2 Muu eläimistö

Selvitysalueen rantavyöhykkeen nisäkkäät ovat pääosin metsälajeja, mutta asutuksen liepeillä esiintyy myös kulttuurilajeja. Suhteellisen yleisiä lienevät mm. kettu, orava, jänis ja hirvi sekä tavalliset nääteläimet ja pikkujyrsijät.

Piisami viihtyy runsaskasvustoisissa vesissä, jotka ovat myös sammakkoeläimille ja vesihyönteisille merkittäviä lisääntymis- ja elinalueita.

Kalastuksen osalta alue kuuluu Kaavi-Juojärven kalastusalueeseen. Käyttö- ja hoitosuunnitelman (Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus 2001) mukaan alueella esiintyvistä kalalajeista taloudellisesti tärkeimpiä ovat hauki, ahven, made, siika ja muikku. Rauanjoesta ja joitakin muista virtavesistä on tavattu luonnonkudusta peräisin olevaa paikallista taimenta. Kalastus on alueella pääosin kotitarve- ja virkistyskalastusta.

1.4.8 Maisema

Kaavi kuuluu Pohjois-Savon järvisuudun maisema-maakuntaan, joka on Itäisen Järvi-Suomen jyrkkäpiirteisintä aluetta (Ympäristöministeriö 1992). Alueelle ominaisia ovat vaihtelevat, kallioperän ruhjeiden muovaamat maastonmuodot. Metsäistä mäkimaastoa elävöittävät vaara- ja mäkiasutus ja vesistöt.

Kaavilla ei ole valtakunnallisissa selvityksissä mainittuja valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, kansallismaisemia tai maakunnallisesti arvokkaita kohteita eivätkä rakennushistoriallisesti merkittävät Telkkämäen ja Rasinmäen alueet sijaitse selvitysalueella. (Pohjois-Savon ympäristökeskus 2003). Maakunnallisissa selvityksissä mainittuja selvitysalueella sijaitsevia kohteita on vain Melttusvirran taistelupaikka ja muistomerkki. Kaavin rakennuskulttuuri-inventoinnissa (1988, 1994 ja 1996) oli mukana 150 kohdetta haja-asutusalueella ja 3 alueinventointia.

Selvitysalue on maisemiltaan enimmäkseen havu- tai sekametsäistä mäkimaata, jota luonnehtii maanviljelykseen perustuva haja-asutus ja monet vesistöt. Paikoin on kyläkeskuksia, joissa tavataan tiheämpää asutusta ja ympärillä laajempia peltoalueita. Aiemmin viljelysmaisemia on ollut alueella nykyistä enemmän, mutta maatilojen vähentyminen ja peltujen metsitys on johtanut monin paikoin maisemien sulkeutumiseen.

Rikkaveden ja Kaavinjärven vesimaiseman erityispiirteitä ovat karuus, puhtaus ja hyvin säilynyt luonnontilaisuus. Kaavin puolella järviä niemet, saaret, lahdet ja salmet tekevät maisemasta sokkeloisen ja vaihtelevan. Monin paikoin on vesimaisemassa korostuvia yksityiskohtia, kuten kalliopaljastumia, jyrkäniteitä, silokallioita ja rantalouhikoita, jotka vetävät katseen puoleensa.

1.4.9 Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet

Tässä selvityksessä on pyritty osoittamaan selvitysalueelta luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kohteet ja aluekokonaisuudet, jotta ne voidaan ottaa kaavoituksessa huomioon. Suojeluohjelmiin kuuluvien tai muuten arvokkaiksi tiedettyjen kohteiden lisäksi tarkasteluissa on pyritty huomioimaan vähemmän merkittävät kohteet, jotka kuitenkin paikallisella tasolla lisäävät luonnon ja maiseman monimuotoisuutta.

Näitä voivat olla vesi-, metsä- ja luonnonsuojelulainsäädännössä mainitut vesistöt, joiden tilaa ei saa muuttaa (vesilaki 15§), erityisen tärkeät elinympäristöt (metsälaki 10§) ja suojellut luontotyypit (luonnonsuojelulaki 29§). Muita huomionarvoisia kohteita ovat rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien esiintymispaikat sekä muut lajistoltaan rikkaat tai erityiset alueet. Myös merkittävät kulttuuri- ja luonnonmaisema-alueet on pyritty huomioimaan.

Seuraavassa on esitetty lyhyet kuvaukset osa-alueista sekä esitelty erikseen merkittäviksi arvioidut kohteet. Mukaan on otettu myös joitakin huomion arvoisia kohteita. Kohteiden rajaukset löytyvät liitekartalta. Kohteiden merkittävyyttä on arvioitu luokittelemalla ne paikallisesti ja alueellisesti merkittäviin, ja niiden maankäytöstä on annettu joitakin suosituksia. Linnustollisesti arvokkaita kohteita on kuvattu myös kappaleessa 1.4.7.1 Linnusto.

1.4.9.1 Rikkavesi

1. Reposärkät-Keikonniemi

Reposärkän-Keikonniemen harjualue on osoitettu seutukaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi, ympäristöarvoja omaavaksi alueeksi (MY) (Pohjois-Savon liitto 1995).

2. Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alue

Rikkaveden eteläosan saaristo sisältyy kolmesta erillisestä osasta koostuvaan Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alueeseen (Ympäristöministeriö 1993). Sen sijaan Natura 2000 –ohjelmaan Rikkaveden osa-alue ei sisälly (Valioneuvoston päätös 20.8.1998). Edustavana, laajana ja varsin luonnontilaisena saaristokokonaisuus on erittäin arvokas suojelukohde Kallaveden reitillä.

3. Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvet

Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvet kuuluu Suomen kansainvälisesti arvokkaisiin (IBA) lintualueisiin (BirdLife Suomi ry 2003). Alue on laaja, selkävesien ja pienten niukkaravinteisten järvien muodostama kokonaisuus Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan rajalla. Alueella pesivät mm. selkälokki (55–80 paria) ja kaakkuri (noin 5 paria). Rikkavedeltä kokonaisuuteen kuuluu kolme erillistä saari- ja luotoaluetta. *(rajaus tehty vuonna 2000 ymp. keskukselta saadun lintuhavaintolomakkeen perusteella, jossa alueen nimenä Kaavin seudun lintuluodot).*

4. Miettälän harju

Luikonlahden länsirannalla sijaitseva 4,5 ha:n laajuinen Miettälän harju on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi vuonna 1992 (Kuopion lääninhallitus 1992). Alue on merkittävä harjuluonnon suojelun kannalta. Siellä kasvaa vanhaa mäntymetsää, jossa on paikoin lehtomaisia piirteitä. Lisäksi se on merkittävä myös rantamaiseman kannalta.

5. Kuminlahden puro

Hieno luonnontilainen puro (uoma on kaivettu 1940-luvulla), joka laskee kivikkoiseen/lohkarikkoiseen Kuminlahden Kalliolahteen. Rannassa kasvaa mäntyä, koivua ja harmaaleppää. Puron varrella puusto koostuu isoista kuusista, tuomista, männyistä, koi-vuista haavoista ja harmaalepistä. Kenttäkerroksessa esiintyviä lajeja ovat mm. hiirenporras, punaherukka, vanamo, metsäimarre, korpi-imarre, oravanmarja, lillukka, kielo, metsälvejuuri, puolukka, mustikka, kurjenjalka, metsäkurjenpolvi.

Suositus: Paikallisesti arvokas metsälain mukainen kohde. Alueelle ei tulisi osoittaa rakentamista. Suositeltava kaavamerkintä on *luo*.

6. Valkeisvuori

Valkeisvuori on mainittu Pohjois-Savon kallioinventoinnissa paikallisesti arvokkaana (lk 5) kallioalueena (Suomen ympäristökeskus 2001).

7. Sortokangas

Sortokangas on mainittu Pohjois-Savon kallioinventoinnissa vähemmän merkittävänä (lk 6) kallioalueena (Suomen ympäristökeskus 2001).

8. Mietunlammen luhdet ja purot

Jokilahdessa on laaja luhta, jossa kasvaa runsaasti saroja. Luhdan ja lahteen laskevan puron lähiympäristön lajeja edustavat mm maariankämmekkä, tervaleppä, isokarpalo, rahkasammalet, järvikorte, luhtavilla, ulpukka, ratamosarpio, rantapalpakko, raate, vehka, kurjenjalka, harmaaleppä, puna-ailakki, suo-orvokki, korpikaisla, mesiangervo, korpikastikka, huopaohdake, nokkonen, vadelma, hiirenporras, vuohenputki, koivu, mesimarja, luhtavuohennokka, korpialvejuuri, metsäimarre, metsäalvejuuri, kihokit ja iso-vesiherne. Vainolahden ja Kanavalahden purot ja luhdet ovat hyvin samantyyppiset kuin Jokilahden. Lajisto on pääosin samanlaista.

Suositus: Kohteet ovat edustavia ja paikallisesti merkittäviä. Ne tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle. Suositeltava kaavamerkintä on *luo*.

Kuva 1. Jokilahden rantaluhtaa.

9. Kuminlammen harmaaleppälehto

Kuminlammen länsipuolelle, hakkuualueen keskelle jätetty harmaaleppälehto on kuusten ympäröimä. Isoja kuusia kasvaa varsinkin alueen eteläosissa. Harmaaleppää on poistettu reuna-alueilta, mutta alueen keskiosia ei ole harvennushakattu. Ydinalueen puusto koostuu pääosin harmaalepistä ja haavoista, mutta myös koivua ja raitaa esiintyy alueella. Suurimmat puut ovat halkaisijaltaan 10–20 cm. Myös tuomia kasvaa ydinalueella. Alueella on runsaasti lahoppuustoa, sekä pystykeloja että maapuita. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti saniaisia kuten sananjalkaa, metsäimarretta, kallioimarretta, hiirenporrasta ja alvejuuria kuten metsäalvejuurta ja kivikkoalvejuurta. Muu kenttäkerroksen lajisto on myös rehevää: mustakonnanmarja, sudenmarja, oravanmarja, ahomansikka, metsämitikka, käenkaali, vadelma, metsätähti, mustikka, kieli, Kohteen arvoa alentavat puuston suhteellisen nuori ikä, mutta sen arvoa nostaa kohteen laajuus ja rehevä lajisto.

Suositus: Kohde on paikallisesti arvokas ja tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle. Suositeltava kaavamerkintä on *luo* tai *sl*.

Kuva 2. Runsasta saniaiskasvustoa Kuminlammen lehdossa

10. Heittiöpuro

Heittiöpuro rajoittuu osittain hakkuiisiin. Puustossa kasvaa mm. koivua ja mäntyä. Alueen kasvillisuudessa tavataan mm. metsäimarre, metsäalvejuuri, hiirenporras, korpiimarre, mustikka, puolukka, oravanmarja. Kohde on paikallisesti huomion arvoinen.

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä on MY.

11. Murhipuro

Murhipuro virtaa Pienestä Koskilammesta Koskenalusselän Murhilahteen. Uoman lähiympäristön puusto koostuu harmaalepstä, koivusta, haavasta ja tuomesta. Murhilahden rannalla kasvaa lisäksi tervaleppää sekä pajuja. Lahopuustoa on alueella kohtalaisesti. Saniaisia on paikoitellen runsaasti: soreahiirenporras kotkasiipi, metsäalvejuuri ja korpi-imarre. Muita kenttäkerroksessa tavattuja lajeja edustavat mm. maitohorsma, valdelma, suo-orvokki, nokkonen, ojakellukka, ranta-alpi, luhtavuohennokka, myrkkyykeiso, sudenmarja, oravanmarja ja metsätähti. Rannemmassa puro laajenee ja laskee poukamaan, jossa kasvaa saraikkoa, järviruokoa ja kelluslehtisiä. Rannalla kasvaa mm. kurjenjalkaa, vehkaa, myrkkyykeisoa ja lillukkaa.

Suositus: Murhipuro on paikallisesti merkittävä metsälain mukainen kohde. Suositeltava kaavamerkintä on *luo*.

Kuva 3. Murhipuro

12. Luikonniemen suot

Luikonniemessä on kolme isoa ojittamatonta osittain puutonta suota. Nämä vähäpuus-toiset suot ovat metsälain mukaisia arvokkaita elinympäristöjä

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä sl, tai SL.

Kuva 4. Luikonniemen suurin suo ja Haukilampi

13. Rauvanjoki

Rauvanjoki lähiympäristöinen on paikallisesti huomion arvoinen.

Suositus: Suositellaan turvattavaksi kaavamerkinnöin.

14. Aittolampi

Aittolampi on soistuvavarantainen pieni lampi, jonka rantavyöhykkeessä kasvaa mm. saroja, suopursua, pajuja, vehkaa, myrkkykeisoa ja koivuja. Lampea ympäröivä puusto muodostuu pääosin kuusesta ja männystä. Kohde on paikallisesti huomion arvoinen.

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä on MY.

1.4.9.2 Kaavinjärvi

15. Kaavinkosken kanavamaisema

Kaavinkoskelle 1900-luvun alussa tehdyn uittokanavan ylityspaikkana oli kääntösilta 1960-luvulle asti. Alueella on jäljellä kanavarannan kiveystä, lohkokiviset siltatuet ja sillanhoitajan vahtitupa pihapiireineen (Henttonen 1999).

Suositus: Kaavinkosken kanavanseutu on paikallisesti huomionarvoinen kulttuurimaisema, joka suositellaan turvattavaksi kaavamerkinnöin.

Kuva 5. Kaavinkoski

16. Kärkkäälän metsälaitumet

Kaavinjärven rannalla on maisemallisesti viehättävä mäntyvaltainen ja kallioinen rantametsälaidun ja sen takana tilakeskuksen ympärillä kaunis ja valoisa koivumetsälaidun, jossa lukuisat sammaloituneet kivirauniot kertovat vielä 1920-luvulla tapahtuneesta kaskeamisesta (Ilaskari 2000).

Koivumetsälaitumen puusto on pääosin valoisaa nuorehkoa koivikkoa, joiden joukossa on myös vanhoja lahokoivuja, hieman pihlajaa, harmaaleppää, kuusta ja muutamia järeämpiä mäntyjä. Pensaskerrosta on reuna-alueilla ja katajaa valoisimmilla paikoilla. Aluskasvillisuudessa pitävät valtaa heinät.

Rantametsälaidun on karu, kivikkoinen ja kallioinen. Valtapuuna on mänty ja vain rantakaistaleella kasvaa lehtipuita mm. seudulla harvinaista tervaleppää. Katajaa on runsaasti. Kenttäkerroksessa kasvaa mustikkaa, puolukkaa ja kanervaa. Lypsykarja on laiduntanut alueella 1800-luvulta lähtien.

Suositus: Kohde on maakunnallisesti (m-) arvokas perinnemaisema. Aluetta tulee hoitaa laiduntamalla ja vanha puusto tulee säästää.

17. Kaavinkoski ja Melttusvirta

Kaavinjärven ja Rikkaveden välinen Kaavinkoski ja Kaavinjärveen pohjoisesta Saarijärvestä laskeva Melttusvirta ovat läpi talven sulana pysyviä virtoja. Niillä on linnustolistaa arvoa (Kuikka ry 2003).

18. ”Kaavinluoto”, Palosaaret ja Kaksoset

Paikallisesti hyviä ja nättejä lокkiluotoja Kaavin ja Tuusniemen rajalla (Juvaste 1992). Kaksosilla pesii selkälökki (Henttonen 1999).

19. Tahasniemen kärki

Koko niemenkärki on rehevää lehtoa. Valtapuustona ovat koivut, mutta joitakin mäntyjä on hakkuissa myös jätetty alueelle. Seka- ja aluspuustossa kasvavat myös harmaaleppä, haapa ja pihlaja. Puusto on paikoitellen vanhaa. Lahopuustoa esiintyy jonkin verran. Heiniä ja ruohoja kasvaa kenttäkerroksessa runsaasti. Lajistossa esiintyvät mm. metsälauha, mustikka, vadelma, metsäalvejuuri, lillukka, mesiangervo, korpi-imarre, hiirenporras, sudenmarja, ahomansikka, metsäimarre, oravanmarja, käenkaali, isotalvikki, maitohorsma. Kosteikko erottaa uloimman niemen kärjen. Kosteammalla paikalla viihtyy mm. kurjenjalka ja metsäkorte.

Suositus: Paikallisesti kasvistollisesti merkittävä kohde. Suositeltava kaavamerkintä on *luo*.

20. Lehmipuro (kts. kansikuva)

Hieno luonnontilainen purouoma, jossa vettä ei tosin juurikaan virrannut maastokäynnin aikaan. Uoman lähiympäristön puusto koostuu pääosin kuusesta, mutta alueella on myös harmaaleppiä, koivuja sekä runsaasti tuomea. Kenttäkerroksessa kasvaa todella paljon saniaisia, kuten korpialvejuurta, hiirenporrasta, metsäalvejuurta ja kotkansiipeä. Muita alueelta havaittuja lajeja edustavat mm. metsäkurjenpolvi, oranvamarja, käenkaali ja metsätähti. Kohteen arvokkain osa sijaitsee järven lähellä, jossa kasvaa eniten saniaisia ja tuomea.

Suositus: Paikallisesti arvokas metsälain mukainen elinympäristö, jonka suositeltava kaavamerkintä on *luo*.

21. Tervalahdi, Kangaslahti ja Kalalahdi

Paikallisesti huomion arvoiset puronsuut ovat ympäröivältä kasvillisuudeltaan reheviä, lehtipuuvaltaisia ja pienialaisia kohteita.

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä on MY.

22. Ala-Pitkä

Ylä-Pitkän ja Ala-Pitkän välillä oleva luhtainen kapea salmi on paikallisesti ja kasvistollisesti huomion arvoinen.

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä on MY.

23. Tervalampi

Lähes umpeenkasvanut Tervalampi on kasvistollisesti paikallisesti huomion arvoinen.

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä on MY.

24. Hoikka

Hoikan pohjoisosassa on luhtainen poukama, jossa kasvaa koivikkoa kuusikon ympäröimänä. Paikka on huomion arvoinen rehevän kasvillisuutensa vuoksi.

Suositus: Suositeltava kaavamerkintä on MY.

1.4.10 Maankäytön suositukset ja maisema-ekologinen rantaluokitus

1.4.10.1 Maankäytön suositukset

Selvitysalueen merkittävimmät luontoarvot liittyvät Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alueeseen ja Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvien IBA lintualueisiin. Muutkin selvityksessä mainitut luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet on pyrittävä säilyttämään rakentamattomina siirtämällä rakentamista sitä paremmin kestäville alueille. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee rakennusten sijoittamiseen kiinnittää erityistä huomiota. Kulttuurimaisema-alueilla tulee suosia pelto-alueiden avoimuutta ja pyrkiä siihen, että rakennukset sopeutuvat ympäristöönsä. Metsäkäsittelyissä tulee rantaan jättää suojavyöhyke ja voimakkaasti rantamaisemaa muuttavia toimenpiteitä tulee muutenkin välttää.

Suojelualueita lukuun ottamatta luonto- ja maisemakohteet voidaan kaavassa osoittaa maatalous- tai maa- ja metsätalousalueiksi, joilla on mahdollisesti maisema- ja luontoarvoja. Kaikkialla kaava-alueella rakennuspaikat on pyrittävä ryhmittelemään niin, että vapaata rantaa jää riittävästi luonnonvaraisen luonnon ja yleisen virkistyskäytön tarpeisiin.

1.4.10.2 Maisema-ekologinen rantaluokitus

Maisema-ekologinen rantaluokitus on maankäytön suunnittelua varten tehty ranta-alueiden luonto- ja maisema-arvojen arviointi. Perustana luokittelulle on ns. maisema-ekologinen kapasiteetti, jolla tarkoitetaan alueen kykyä sietää rakentamista ja muuta ihmistoimintaa.

Tässä selvityksessä rannat on luokiteltu maisema-ekologisten ominaisuuksien perusteella neljään luokkaan (liitekartta 2). Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävimpiä ovat I luokan ranta-alueet ja tavanomaisia, kulutusta hyvin kestäviä alueita ovat IV luokan rannat. Luokittelun perusteena ovat olleet nimenomaan alueiden luonto- ja maisema-arvot eikä muihin esimerkiksi rakentamista ohjaaviin tekijöihin ole kiinnitetty huomiota. Eri luonto- ja maisematekijöiden painotus luokittelussa pohjautuu tekijän omaan näkemykseen.

I luokka: Luonto- ja /tai maisema-arvoiltaan merkittävä ranta, joka tulisi säilyttää rakentamattomana

I luokkaan on katsottu kuuluviksi suojelualueisiin kuuluvat rannat. Lisäksi luokassa on joukko muita kasvistoltaan ja/tai eläimistöltään rikkaita elinympäristöjä kuten puronsuita ja rantaluhtia sekä maiseman kannalta erityisen merkittäviä peltorantoja. Alueet kestävät huonosti kulutusta ja tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman luonnontilaisina ja rakentamattomina.

II luokka: Luonto- ja /tai maisema-arvoiltaan melko merkittävä ranta, jolle rakentamista tulisi välttää

II luokkaan on luettu luontoarvoiltaan melko merkittäviä alueita kuten kohtalaisen jyrkkiä rinteitä, saaria, niemiä ja pienten, rakentamattomien lampien rantoja ja alueita, jolla on kasvillisuus- tai lintuarvoja. Alueiden kulutuskestävyys on melko huono tai ne ovat maisemallisesti herkkiä. Rakentamisen sijoittamista näille alueille tulisi välttää.

III luokka: Luonto- ja maisema-arvoiltaan melko tavanomainen ranta, joka soveltuu jossain määrin rakentamiseen

III luokkaan on sisällytetty muun muassa lievästi soistuneita ja alavia rantoja sekä saarten rantoja ja pelto-rantoja. Alueet eivät ole luonto- ja maisemaominaisuuksiltaan parhaita mahdollisia rakentamiseen, mutta tarvittaessa niille voidaan sijoittaa joitakin rakennuspaikkoja.

IV luokka: Luonto- ja maisema-arvoiltaan tavanomainen ranta, joka soveltuu rakentamiseen

IV luokkaan kuuluvat rannat ovat pääasiassa mannerrannan loivapiirteisiä tuoreen tai lehtomaisen kannaan moreenirantoja, joiden luonto- tai maisema-arvot ovat tavanomaisia. Alueet sopivat rakentamiseen ja usein niille onkin jo rakennettu.

1.4.11

Lähteet

- BirdLife Suomi ry 2003: Suomen tärkeät lintualueet. BirdLife Suomi ry ja Suomen ympäristökeskus. <http://www.birdlife.fi>, 27.3.2003.
- Ekholm, M. 1993: Suomen vesistöalueet. 166 s. Vesi- ja ympäristöhallitus. Helsinki.
- Henttonen, S. 1999: Ympäristöarviointi ja mitoitusluokitus. Kaavinjärven-Rikkaveden rantaosayleiskaava. Tuusniemi. 17 s.
- Ilaskari, H. 2000: Pohjois-Savon perinnemaisemat. 191 s. Alueelliset ympäristöjulkaisut 141. Pohjois-Savon ympäristökeskus. Kuopio.
- Juvaste, R. 1992: Saimaan vesialueen merkittäviä lintuluotoja. Selvitys. 46 s.
- Kuikka ry. Pohjois-Savon lintutieteellisen yhdistyksen lintupaikka. <http://www.birdlife.fi/pslty>, 27.3.2003.
- Kuopion lääninhallitus 1992: Päätös Miettälän harjun luonnonsuojelun alueen perustamisesta. 6.4.1992.
- Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus 2001: Kaavin-Juonjärven kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma II. 36 s.
- Laitinen, J. 1994: Luonnonsuojelullisesti ja kalataloudellisesti arvokkaiden pienvesien kartoitus. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri.
- Pohjois-Savon liitto 1995: Koillis-Savon seutukaava. 21.12.1995.
- Pohjois-Savon ympäristökeskus 1995: Keikonniemen pohjavesialuekortti. 16.6.1995.
- Pohjois-Savon ympäristökeskus 2003: Vesistöjen yleinen käyttökelpoisuus Kaavin kunnan alueella. <http://www.ymparisto.fi/tila/psa/hydro/vlaatu/99Kaavi.htm>, 27.3.2003.
- Pohjois-Savon ympäristökeskus 2003: Pohjois-Savon kulttuuriympäristön hoito-ohjelman päivitys. Siilinjärven kuntakortti. <http://www.ymparisto.fi/aluekayt/kulttymp/psa/hoitoohj/kaavi.htm>, 3.4.2003.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. - Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s. - Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmä. <http://www.ymparisto.fi/luosuo/lumo/lasu/uhanal/uhanal.htm>, 3.4.2003.
- Ronkainen, J. 2003: Mondo Minerals oy:n Kaavin tehtaan jäte-, pinta- ja pohjavesien tarkkailun raportti 2002. 14 s + liitteet. Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistys ry ja Mondo Minerals oy.
- Suomen ympäristökeskus 2001: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 214. 170 s.
- Suomen ympäristökeskus 2003: Eliölajit-tietojärjestelmän (TAXON) tiedot uhanalaisista lajeista selvitysalueelta. 22.5.2003.
- Valtioneuvoston päätös Euroopan yhteisen Natura 2000 –verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä. 20.8.1998.
- Ympäristöministeriö 1991: Rantojensuojeluohjelman alueet. Ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston selvitys 97/1991. 268 s.
- Ympäristöministeriö 1992: Erityissuojelua vaativat vesistöt. Vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietintö. Työryhmän mietintö 63/1992. 176 s.
- Ympäristöministeriö 1992: Maisema-alueiden mietintö I :Maisemanhoito. Maisema-alueiden mietintö II: Arvokkaat maisema-alueet. Työryhmän mietintö 66/1992. Helsinki.

2 SUUNNITTELUTAVOITTEET

2.1 YLEISTAVOITTEET

Haja-asutusalueiden osalta tavoitteena on laatia osayleiskaava siten, että ranta-alueilla rakennusluvut hajarakentamiseen voidaan myöntää suoraan kunnanvaltuuston hyväksymän oikeusvaikutteisen osayleiskaavan pohjalta. Osayleiskaava siten vähentää poikkeuslupakäsittelyjä sekä rantavyöhykkeellä maanomistajakohtaisten ranta-asetmakaavojen laadintatarpeita.

Menettelytavan osalta tavoitteena on osallisten ja suunnittelijoiden välisen vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin mahdollistaminen.

Osallistumismenettelyn yksi keskeinen tavoite on inspiroida paikallisia ja ulkopuolisia osallisia ja toimijoita suunniteltavan ympäristön ja siihen liittyvien toimintojen käytännön kehittämiseen.

Suunnittelualueen nykyinen maankäyttö ja luonto-olot sekä jo aikaisemmin laaditut selvitykset ja suunnitelmat luovat pohjan yleiskaavoituksen tavoiteasettelulle ja mitoitusperusteille. Lisäksi tavoiteasettelua ohjaavat jo yleisesti hyväksytyt yleiskaavoituksen suunnitteluperiaatteet.

Tavoitteet kohdistuvat ensisijaisesti rantavyöhykkeelle sijoittuvan haja-asutuksen muodostamisperusteisiin sekä arvokkaiden luontokohteiden ja suunnittelualueelle ominaisen kulttuuriympäristön huomioimisperiaatteisiin.

Yleiskaavan suunnitteluratkaisuilla pyritään kokonaisrakenteen myönteiseen kehittämiseen. Tällöin kiinnitetään huomiota kunkin osa-alueen perinteisen rakenteen ja maankäytön tukemiseen.

Loma-asutuksen sijoittamisen lisäksi kaavalla määritellään mm. ympärivuotiseen asutukseen, matkailuun, maa- ja metsätalouteen, veneilyyn, reitistöihin, virkistykseen, suojeluun, kulttuuriympäristöön sekä maisemanhoitoon liittyvät maankäytölliset aluevaikutukset määräyksineen ja suosituksineen.

Rantaosayleiskaavatyön keskeinen tavoite on turvata maanomistajien maankäytölliset oikeudet ja tasapuolinen kohtelu suunnittelualueen kokonaisrakenteen ja luonnonympäristön arvot huomioiden.

2.2 VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

Maankäyttö- ja rakennuslain yleisenä tavoitteena on järjestää alueidenkäyttö niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet täsmentävät ja syventävät lain yleisiä tavoitteita ja niistä johdettuja kaavojen sisältövaatimuksia valtakunnallisesta näkökulmasta.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskettavat Kaavinjärvi - Rikkavesi ympäristön rantayleiskaavoitusta erityisesti seuraaviin kokonaisuuksien osalta:

2.2.1 Toimiva aluerakenne

- Tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävää hyödyntämistä.
- Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintitekijöihin.
- Kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota olevien rakenteiden hyödyntämiseen.
- Alueidenkäytössä otetaan huomioon haja-asutukseen ja yksittäistoimintoihin perustuvat elinkeinot sekä maaseudun tarve saada uusia pysyviä asukkaita.

2.2.2 Elinympäristön laatu

- Kiinnitetään huomiota rakennetun ympäristön ajalliseen kerroksellisuuteen.
- Kiinnitetään huomiota terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen.
- Uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irrallleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta.
- Maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja on suunnattava mahdollisuuksien mukaan tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa.

2.2.3 Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

- Edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä.
- Edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä.
- Tärkeää on kiinnittää huomiota vihervyöhykkeiden ja monipuolisten luonnonympäristöjen riittävyyteen.
- On otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet.
- Rantaan tukeutuva loma-asutus on mitoitettava siten, että turvataan luontoarvoiltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen sekä loma-asumisen viihtyisyys.

2.2.4 Toimivat yhteysverkostot

- Tarvittaviin liikenneyhteyksiin varaudutaan kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia pääliikenneyhteyksiä ja -verkostoja.

2.3 MAANKÄYTÖLLISET TAVOITTEET

2.3.1 Pysyvä asutus, loma-asutus ja maanomistus

Rakentamisen yksityiskohtaisen määrittelyn tulisi haja-asutusalueilla tapahtua pääsääntöisesti suoraan osayleiskaavan pohjalta.

Haja-asutusalueilla loma-asutuksen sijoittamisessa kiinnitetään huomiota olevien taajama- ja kyläkeskusten tukemiseen. Loma-asutuksen lisäksi taajama- ja kyläkeskusten läheisyydessä suositaan pysyvää asutusta.

Osayleiskaavan keskeisenä tavoitteena haja-asutusalueilla on osoittaa rantavyöhykkeelle sijoitettavissa olevien asuntojen, pääosin loma-asuntojen, rakennuspaikkojen kokonaismäärä ja likimääräinen sijainti tilakohtaisesti tarkasteltuna.

Rakennusoikeutta käsitellään haja-asutusalueilla maanomistajakohtaisesti ja rakennusoikeutta voidaan siirtää saman maanomistajan omistamien tilojen välillä, mikäli se on kokonaisrakenteellisesti perusteltavissa. Rakennusoikeutta pyritään siirtämään erityisesti luonto- ja maisemasuhteiltaan herkkien alueiden osalta muille saman maanomistajan ranta-alueille. Rakennusoikeuden siirrot eivät saa kuitenkaan johtaa maanomistajan tai ympäristön kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Rakennusoikeuden kohdistamisessa kiinnitetään huomiota alueiden sijaintiin suhteessa toiminnalliseen kokonaisrakenteeseen, ympäristölliseen rakennettavuuteen sekä toisaalta maanomistajien yhdenvertaiseen kohteluun. Kokonaisrakenteelliset tekijät toimivat olosuhteiltaan erityyppisten rantavyöhykkeiden rakentamismäärien mitoitusarvojen likimääräisinä perusteina.

Loma-asutuksen sijoittamisessa yhtenä tavoitteena on, että virkistykseen kannalta keskeisten ranta-alueiden käyttömahdollisuus yleiseen virkistykseen säilyy ja että jokamiehen oikeudella käytettäviä vapaita ranta-alueita säilyy riittävästi.

Toisaalta tavoitteena on loma-asuntojen sijoittaminen keskitetysti siten, että rakentamisalueille järjestettävät liikenne yhteydet sekä sähkö- puhelin- ymv. yhteydet ovat hyödynnettävissä mahdollisimman tehokkaasti kohtuullisin kustannuksin.

2.3.2 Mitoitusperiaatteet ja rakennusoikeuden määrittely

Mitoituksella osoitetaan kuinka paljon kaavassa voidaan osoittaa teoreettista rakennusoikeutta erilaisiin maankäyttötarkoituksiin. Seuraavat periaatteet toimivat osayleiskaavan ranta-alueiden suunnitteluratkaisujen pääsääntöisinä mitoitusperusteina. Mitoitusperusteet ovat tavoitteellisia ja likimääräisiä. Maankäyttöratkaisujen suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon paikalliset olosuhteet sekä erityisesti myös maanomistajien kutakin ranta-aluetta koskevat toiveet.

Rantavyöhykkeellä tarkoitetaan aluetta joka ulottuu maksimissaan 200 metrin etäisyydelle rantaviivasta maastolliset olosuhteet huomioiden. Rantavyöhykkeen ulkopuolinen rakentaminen toteutetaan kulloinkin voimassa olevan rakennusjärjestyksen sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

Kantatilaperiaate

Rantarakennusoikeuden tasapuolisessa määrittäyksessä lähdetään ns. kantatilaperiaatteesta. Kantatilan määrittelyn perusajankohtana käytetään vuotta 1969, joka on rantakaavalain voimaantumisvuosi.

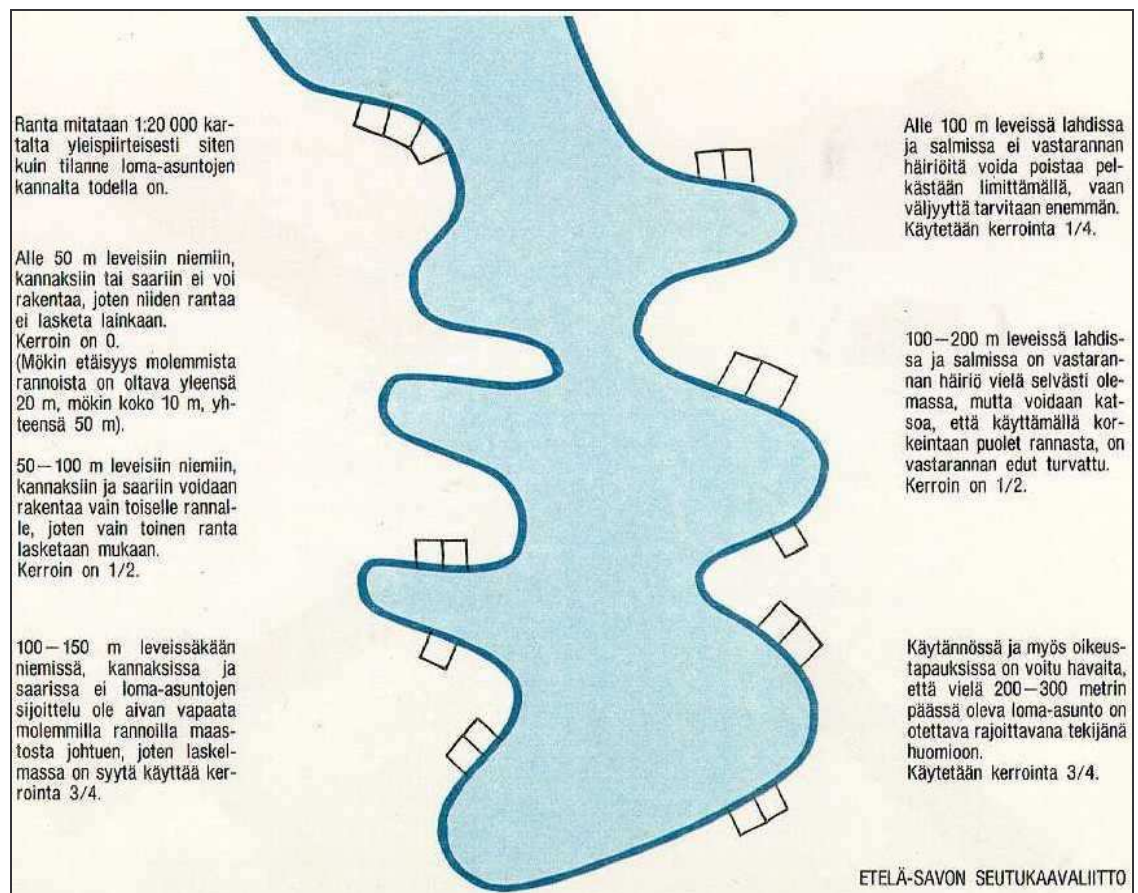
Kantatilatarkastelussa selvitetään ne alkuperäiset tilat, jotka alueella olivat tuona ajankohtana. Mikäli tilalla on tapahtunut runsaasti lohkomisia ennen ko. ajankohtaa, voidaan kantatilatarkastelu tapauskohtaisesti ulottaa ko. ajankohtaa kauemmaksikin.

Kantatilaperiaatetta noudatettaessa jaetaan mitoitusnormituksen mukaan tuleva rakennusoikeus ko. kantatilan alkuperäisen rantaviivamäärien perusteella. Kantatilan uusien rakennuspaikkojen määrä saadaan vähentämällä ko. kantatilan kokonaisrakennusoikeudesta jo rakennetut ja lohkotut sekä rakennusluvan saaneet rakennuspaikat.

Rantaviivan laskentaperiaate

Ranta-alueiden rantaviivan pituus mitataan ajantasaisilta 1:10 000 kiinteistörekisterikartoilta. Rakennusoikeuden määrittelyssä käytettävä ns. muunnettu rantaviiva lasketaan Etelä-Savon seutukaavaliiton kehittämän menetelmän mukaan huomioiden maanomistajien tasapuolinen kohtelu ja paikalliset olosuhteet. Muunnettu rantaviiva huomioi kaipien lahtien ja niemien vaikutuksen rakentamiseen.

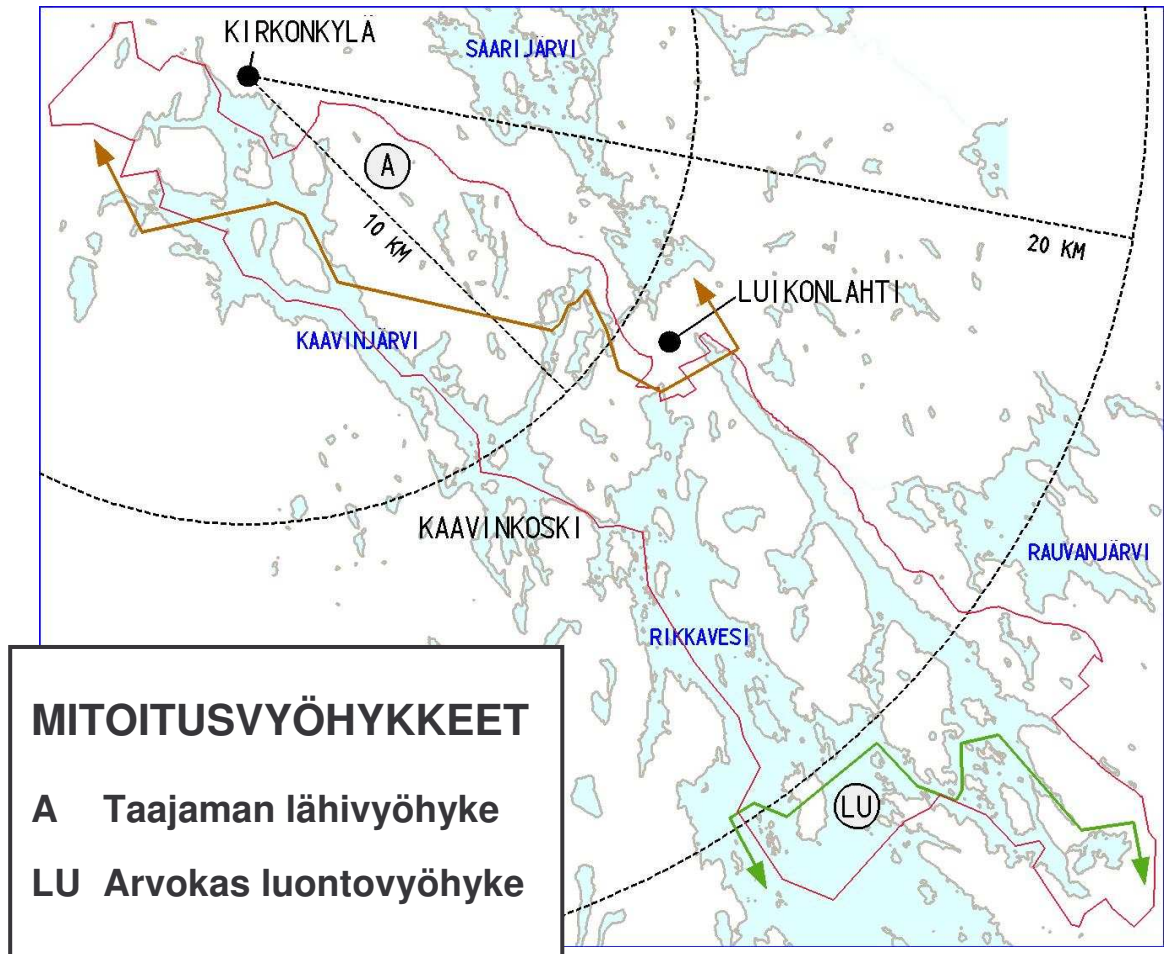
Muunnetun rantaviivan laskentaperiaate.

Kaavinjärvi - Rikkavesi ympäristön rantarakennusoikeuden mitoitusperusteet

VYÖHYKETUNNUS KARTALLA	SELITE	RAKENTAMISEN SIOITTAMISPERIAATE	RANTAVYÖHYKKEEN PERUSMITOITUS
A	Taajaman lähivaikutusvyöhyke	Taajamarakennetta tukevaa rakentamista. Myös ympärivuotista asutusta.	6 (rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km)
R	Tavanomaiset mannerrannat	Maaston muodot ja piirteet sekä luonnonolot huomioiden pääasiasa loma-asutusta.	5 (rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km)
SA	Saaristovyöhyke Saaret yli 10 ha	Rakentaminen voidaan pääsääntöisesti sovittaa maisemaan. Loma-asutusta.	4 (rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km)
SA	Saaristovyöhyke Saaret alle 10 ha	Rakentamisen sovittaminen maisemaan saattaa olla vaikeaa. Rakentamista vain perusteellisesti harkiten olevan rakennuskannan yhteyteen luontoarvot huomioiden tai siirrot toisaalle. Loma-asutusta.	Mitoitusperusteena pienin seuraavista 4 (rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km) 1 rakennuspaikka / 3 ha (saaren pinta-ala)
SA	Saaristovyöhyke Saaret alle 1 ha	Eivät maisemallisesti sovellu rakentamiseen	Ei rakennusoikeutta
-	Lammet ja pienet järvet	Rakentamisen sovittaminen maisemaan saattaa olla vaikeaa. Rakentamista vain perusteellisesti harkiten olevan rakennuskannan yhteyteen luontoarvot huomioiden tai siirrot toisaalle. Pääasiassa loma-asutusta.	Mitoitusperusteena pienin seuraavista: 4 (rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km) 1 rakennuspaikka / 3 ha (lammen vesipinta-ala) lammet alle 3 ha ei rakennusoikeutta
LU	Arvokas luontovyöhyke.	Alueisiin kohdistuu laaja-alaisia luontoarvoja ja soveltuvat monin paikoin huonosti rakentamiseen. Luontoarvojen turvaamiseksi rakentamista vain perusteellisesti harkiten olevan rakennuskannan yhteyteen tai siirrot toisaalle tai laskennallisen rakennusoikeuden korvaaminen.	Mitoitusperusteena pienin seuraavista: 3-4 (rakennuspaikkaa / muunnettu ranta-km) 1 rakennuspaikka / 3 ha (lammen vesipinta-ala) lammet alle 3 ha ei rakennusoikeutta
Yksityiskohtaiset rakentamismäärät ja – alueet määritellään suunnitteluvaiheessa kaava-suunnittelijan, maanomistajan ja muiden eri intressitahojen kanssa neuvotellen.			

LIKIMÄÄRÄISET MITOITUSVYÖHYKKEET

Lähtökohtana kokonaisrakenne, nykyinen rakentamistilanne ja maankäyttö sekä luonto- ja maisemaolosuhteet rantarakennusoikeuden määrittelyn pohjana käytetään edellisellä sivulla esitettyjä vyöhykekohtaisia likimääräisiä mitoituseriaatteita.

Lähtökohtana on, että manneralueet soveltuvat rakentamiseen maisemallisesti, liikenteellisesti ja kokonaisrakenteellisesti paremmin kuin saaret. Saarialueilla rakentamisen soveltuvuutta maisemaan ohjaa rantaviivan määrän lisäksi saaren pinta-ala. Yleensä pienet saaret tulisi pyrkiä säilyttämään rakentamiselta vapaina.

Luontoselvityksen mukaisilla ympäristöllisesti arvokkailla alueilla rakentamista sijoitetaan vain perusteellisesti harkiten olevan rakennuskannan yhteyteen luontoarvot huomioiden tai mahdollinen rakennusoikeus siirretään toisaalle tai rakennusoikeus osoitetaan korvattavaksi.

Sellaiselle kantatilalle, joka on vuoden 1969 jälkeen lohkonut rantarakennuspaikkoja ja jolle ei mitoituseriaatteiden mukaan kuuluisi enää yhtään rantarakennuspaikkaa, voidaan osoittaa tilan omaan käyttöön tulevan rantasaunan rakennusoikeus, ellei luonto-olosuhteista tai muista tekijöistä muuta johdu.

Rakennusoikeuden määrittämisessä käytetään lisäksi seuraavia reunaehtoja:

Rakentamattomilla tiloilla / palstoilla, jotka eivät täytä rakennusjärjestyksen vaatimuksia rantaan rajoittuvasta rakennuspaikasta, ei ole rakennusoikeutta. Tilan todellisen rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 40 metriä. Asunnon alimman lattiatason tulee olla

vähintään 1,0 metriä ylävesirajaa korkeammalla. Ellei ylävesirajaa ole tiedossa, on alimman lattiatason oltava vähintään 1,5 m keskiveden korkeuden yläpuolella.

- Muodostetuilla luonnonsuojelualueilla ei ole rakennusoikeutta.
- Rakentamiseen soveltumattomilla ranta-alueilla ei ole rakennusoikeutta.
- Alle 1 ha saarilla ja alle 3 ha lammilla ei ole rakennusoikeutta.
- Vapaaksi rannaksi tulisi jättää vähintään 70 % kantatilan rantaviivasta.

Jos vesijätö on rakennuskelpoinen, ja se täyttää rakennusjärjestyksen vaatimukset, sillä on itsenäinen rakennusoikeus, muuten rakennusoikeus jaetaan tasan taustamaanomistajan / -jien kesken. Rakennuskelpoiseksi ei voida katsoa missään olosuhteissa alle 40 metrin syvyistä vesijätöä. Pääsääntöisesti vesijätöillä ei ole rakennusoikeutta, vaan mahdollinen rakennusoikeus (edellä mainitun rakennuskelpoisuustarkastelun jälkeen) lasketaan taustamaanomistajan hyväksi.

2.3.3 Palvelut, elinkeinot

Elinkeinoelämän mahdollisuudet kohdistuvat perinteisen maatalouden ohella suunnittelualueen kulttuuriarvojen ja matkailun kehittämiseen sekä sitä kautta yrittäjyyden monipuolistamiseen.

Osayleiskaavaratkaisuilla, kuten rakennuspaikkojen sijoittelulla, pyritään tukemaan suunnittelualueen ja sen lähiympäristön nykyistä palvelu- ja elinkeinorakennetta.

Maa- ja metsätalouden harjoittamisen kannalta tarpeellista rakentamistoimintaa ei yleiskaavalla tulla rajoittamaan. Pääsääntö on, että nykyisen kaltaista maataloutta ja metsänhoitoa voidaan harjoittaa myös tulevaisuudessa. Yleiskaavalla pyritään tukemaan maa- ja metsätalouden maankäytöllisiä harjoittamisedellytyksiä.

Maatilamatkailu ja lomamökkien vuokraaminen ovat tärkeitä maaseudun sivuelinkeinoja. Maatilamatkailua loma-asuntojen vuokraamisineen voidaan harjoittaa perinteisen mökkirakentamisen puitteissa.

Suunnittelualueen osalta kartoitetaan mahdolliset matkailupalvelutoiminnoille soveltuvat alueet ja näille osoitetaan toiminnan edellyttämät kaavalliset aluevaraukset.

2.3.4 Virkistyskäyttö

Osayleiskaavalla pyritään osoittamaan riittävä määrä rakentamattomia alueita luonnossa liikkumiselle, kalastukselle ja vesiliikenteelle. Lähtökohdan varsinaisille virkistysaluevarauksille antaa alueiden nykyinen käyttö sekä alueella odotettavissa olevat tarpeet. Valtaosin virkistäytyminen ja ulkoilu voi toteutua jokamiehen oikeudella varsinkin metsätalousalueilla. Jokamiehen käytön turvaamiseksi tulisi kaavassa osoittaa riittävän laajoja rakentamattomia kokonaisuuksia. Toisaalta yleistä virkistyskäyttöä ei tule ohjata alueille, joilla se ei voi tapahtua luonnonarvoja vaarantamatta.

Mikäli alue osoitetaan varsinaisella virkistysaluevarauksella, tulee varmistaa kunnan valmiudet alueen hankkimiseen ja riittävän palveluvarustuksen toteuttamiseen veneilyn ja leiriytymisen tarpeisiin. Virkistysalueet tulee olla helposti saavutettavissa.

2.3.5 Liikenne, yhdyskuntatekniikka

Maankäytön osalta keskeinen tavoite on mahdollisimman tehokas tukeutuminen olemassa olevaan tieverkostoon.

Lisääntyvän loma-asutuksen, vesiretkeilyn, kalastuksen ymv. myötä tulee vesiliikenne määrällisesti lisääntymään. Tämän johdosta nykyisiä venevalkamia ja luonnonsatamia olisi kehitettävä edelleen ja keskeisimmille näistä olisi kehitettävä palveluja esim. jätehuollon osalta.

Kaavassa osoitetaan rantautumispaikkoja / venevalkama-alueita kattavasti ottaen huomioon kohteiden helppo saavutettavuus ja yleinen tarve. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää jo perinteisesti käytössä oleviin rantautumispaikkoihin. Veneilyedellytyksien parantamisella tuetaan myös kalastukseen liittyviä toimintoja.

Kaavatyössä kiinnitetään huomiota myös jätevesienkäsittelyyn ja pyritään ohjaamaan jätehuoltoa kaavamääräyksin. Erityishuomion kohteena tulee olemaan pysyvä ympäristöasutus. Vesi- ja jätehuollon ohjaamisella pyritään ennaltaehkäisemään jätteen päästöt vesistöihin ja muuhun luontoon mahdollisimman tehokkaasti.

2.3.6 Luonto- ja kulttuuriympäristön suojelu ja maisemanhoito

Luonnonympäristön suojelun kannalta keskeistä on turvata arvokkaiden alueiden ja erilliskohteiden säilyminen lähiympäristöineen riittävän laajoilla aluevarauksilla ja tarvittaessa myös kaavamääräyksillä.

Rakennetun ympäristön kannalta tärkeää on turvata monimuotoinen ja eri aikakausista kertova kulttuuriympäristö. Täydennysrakentaminen tulee sopeuttaa olevaan ympäristöön.

Kulttuurihistoriallisten rakennuskohteiden suojelutarve (huomioiden tehdyt inventoinnit) tulee selvittää osayleiskaavasuunnittelun yhteydessä. Kohteiden suojelutarpeista ja – mahdollisuuksista sekä kohteita koskevista maankäyttösuunnitelmista on neuvoteltava kohteen omistajan ja museoviraston kanssa.

Osayleiskaavassa tulee kiinnittää huomiota luontoselvityksessä määriteltyihin luontoarvoiltaan arvokkaisiin kohteisiin ja alueisiin. Mahdollisten suojelukohteiden lisäksi tulee huomioida eläimistön, geomorfologian, kasvillisuuden, maiseman ja kulttuurihistorian kannalta suojeltavat alueet ja kohteet. Suojelua voidaan yleiskaavassa toteuttaa mm. rakennusoikeuden siirtojen avulla, toimenpidesuosituksin ja tarvittaessa suojelualuevarustusten avulla.

Mahdollisten suojelualueiden mahdollinen rakennusoikeus pyritään ensisijaisesti siirtämään muualle saman maanomistajan maille. Ellei siirrot ole mahdollisia, osoitetaan rakennusoikeus korvattavaksi.

Maisemanhoito

Rakentamisen sijoittamisessa pyritään huomioimaan maisema-arvojen säilyttäminen. Maisemallisesti arvokkaita yksittäisiä kohteita ovat esim. kalliorannat, yhtenäiset peltoaukeat, avoimet rannanosat, pienet saaret ja luodot kuin myös kapeat niemet ja salmet.

Maaseudun alkuperäisen luonnon ja kulttuurimaiseman säilyttämistä sekä luonnon monimuotoisuutta voidaan edistää hoitamalla ja perustamalla tarvittaessa ekologisina käytävinä toimivia suojakaistoja, kosteikkoja ja altaita. Ne voidaan toteuttaa vapaaehtoisin luonnonhoitosopimuksin.

Metsämaiseman hoitoon liittyvien ohjeiden osalta tukeudutaan Metsäkeskus Tapion suosituksiin. Lomarakentaminen ohjataan peitteisille rannoille. Avokalliot, riittävää suojapuustoa vailla olevat niemet ja kannakset tulisi jättää rakentamatta samoin kuin pienet saaret ja kapeat niemet. Kaavaratkaisuilla voidaan ohjata maisema-arvojen huomiointia myös rakennettavilla alueilla. Tavoitteena on sovittaa rakennukset maisemaan.

Kulttuurimaiseman osalta keskeisiä tavoitteita ovat alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen ja parantaminen, viljelymaiseman avoimuuden säilyttäminen, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen (esim. perinnebiotoopit), ekologisen kestävyyden lisääminen (esim. suojavyöhykkeet) sekä virkistysmahdollisuuksien kehittäminen.

Peltojen ja niittyjen metsittämistä tulisi välttää kulttuurimaisemallisesti arvokkailla alueilla. Maisemakuvaa ei tulisi sulkea jatkossakaan, olipa kyseessä arvokas kylämaisema tai yhtenäinen viljelymaisema. Kaavasuosituksilla tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä ohjaamaan maisema-arvojen säilyttämistä.

Eläimistö ja kasvillisuus

Luontoselvityksessä on maisemaekologista tutkimustapaa soveltaen selvitetty suunnittelualueen luonnon kannalta arvokkaat alueet. Selvitys osoittaa kasvillisuuden ja linnuston kannalta herkäät, suojelua vaativat vyöhykkeet ja kohteet. Rakentamattomiksi tulisi jättää uhanalaisten ja harvinaisten eliölajien todetut elinpaikat. Yleensä luonnonarvoiltaan merkittäviä alueita ovat tulvarannat, luonnontilaiset suot, kalliokasvillisuus, jokien suualueet, lähteet ja lähteiköt, rehevät lahdet ja ruohikot.

Yleiskaavasuunnittelun tavoitteena on ohjata tulevaa maankäyttöä siten, että luonnolle aiheutuvat haittavaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Maisemaekologinen tarkastelu

Maisemanhoidon, luonnonympäristön ja rakentamisen yhteensovittaminen toteutetaan osaltaan rakennuspaikkojen sijoittamisella ja antamalla ohjeita esimerkiksi ranta-alueen käsittelystä. Rakentamisen sijoittamisessa huomioidaan maisemaekologiset tekijät kuten nykyinen maankäyttö, maisema-arvot, maastonmuodot, rannan avautuminen ilmansuuntiin nähden, maaperäolot, pienilmasto, kasvillisuus- ja eläimistöarvot jne. (maisemaekologinen tarkastelu).

Tarkastelulla pyritään ohjaamaan rakentamiseen liittyvät aluevaraukset kokonaisuussoveltuvuuden kannalta tarkoituksen mukaisimmille paikoille. Maisemaekologinen aluekohtainen rantaluokitus on laadittu luontoselvityksen yhteydessä ja on esitetty erillisellä kartalla. Tarkastelua tullaan hyödyntämään maankäytön suunnitteluvaiheessa erityisesti rakennuspaikkojen sijoittamisen apuna.

2.4 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI JA HUOMIOINTI SUUNNITTELUSSA

Osayleiskaavan laadinnan yhteydessä tavoitteena on tarkastella maankäyttöratkaisujen vaikutuksia useasta näkökulmasta.

Maankäyttöratkaisujen suunnittelun tavoitteena on tukea suunnittelualueen ja sitä kautta edelleen koko kunnan myönteistä kehitystä. Osayleiskaavan maankäyttöratkaisujen vaikutuksia tarkastellaan - ja niiden tulisi olla mahdollisimman myönteisiä - mm. seuraavien tekijöitten suhteen:

Yhdyskuntarakenne

- kokonaisrakenne
- rakennettu ympäristö / kulttuuriympäristö
- toimintojen sijoittuminen / saavutettavuus
- toimivuus / taloudellisuus

Sosiaalinen rakenne

- maanomistusolot
- asutus-/loma-asutusolot
- elinkeinoelämä, yrittäjäyys, matkailu
- virkistys, ulkoilu, reitistöt

Luonnonympäristö

- eläimistö
- kasvillisuus
- maisema

Maankäyttöratkaisujen suunnittelun tavoitteena on huomioida em. tekijät. Jos jokin em. tekijöistä otetaan suunnitteluratkaisuissa huonosti huomioon, niin tämä vaikuttaa negatiivisesti myös alueen kokonaisrakenteeseen.

Osayleiskaavan maankäyttöratkaisujen kokonaissuunnittelu tulee suorittaa yhteistyössä suunnittelijoiden, ympäristöasiantuntijoiden sekä maanomistajien ja kunnan edustajien kesken. Samoin eri viranomaisten kannanotot tulee suunnitteluratkaisuissa huomioida mm. neuvottelujen ja lausuntojen välityksellä.

Luontoselvityksen yhteydessä on likimääräisesti arvioitu rantavyöhykkeen soveltuvuutta rakentamiseen ottaen huomioon mm. alueen toiminnallinen rakenne ja luonnonympäristö (Maisemaekologinen luokitus). Rantaluokitus huomioidaan arvioitaessa rakentamisen vaikutuksia rantavyöhykkeeseen suunnittelutyön yhteydessä uusia rakennuspaikkoja sijoitettaessa.

Rantaluokituksen tavoitteena on ohjata uusi rakentaminen parhaiten tarkoitukseensa soveltuville alueille sekä toisaalta edesauttaa luontoarvojen huomioimista yhtenä osana kokonaisrakenteen suunnittelua.

Vaikutusten arviointien kautta eri osapuolten ja tekijöitten näkemyksiä sovitetaan yhteen ja siten pyritään kokonaisuuden kannalta mielekkäisiin ja toteuttamiskelpoihin maankäyttöratkaisuihin.

3 OSAYLEISKAAVA JA SEN YLEISPERUSTELUT

3.1 YLEISTÄ

Kaavinjärvi Rikkavesi alueen moninaiset ympäristölliset lähtökohdat ja suunnittelulle asetetut tavoitteet huomioiden on laadittu kokonaisrakenteen kannalta tarkoituksenmukainen - tulevaa maankäyttöä palveleva ja kehittävä - yleiskaavaratkaisu.

Jo ennen kaavan laadintaa maanomistajille ja paikallisille (osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa luetelluille) yhdistyksille ja järjestöille suunnattiin kysely, jossa kysyttiin mm. suunnittelussa huomioitavia asioita. Kaavaluonnoksen suunnittelun aikana järjestettiin maanomistajille neuvottelupäivien muodossa mahdollisuus keskustella maankäyttöratkaisuista henkilökohtaisesti suunnittelijan kanssa. Lisäksi on pidetty useita neuvotteluja suoraan suunnittelijan ja maanomistajien välillä.

Osayleiskaava-aineiston ja sen käsittelyprosessin pohjalta tietoisuus suunnittelualueen nykytilanteesta ja erityisesti maankäytöllisestä tulevaisuudesta lisääntyy ja selkiintyy.

Tämä edesauttaa maanomistajia ja muitakin, joiden oloihin kaavaratkaisu vaikuttaa, valmistautumaan tuleviin muutoksiin sekä yksittäisellä tilakohtaisella että laajemmalla aluekohtaisella tasolla.

Kaavaproessin päävaiheet

3.2 KOKONAISRAKENNE

Yleiskaavaratkaisun keskeisenä perusteena on ollut tavoiteasettelussa määritellyn toiminnallisen kokonaisrakenteen huomioiminen.

Kaavinjärvi – Rikkavesi alueen nykyrakenne paikalliset ominaispiirteet ja maankäytölliset mahdollisuudet huomioiden on toiminut yksityiskohtaisten kaavaratkaisujen perusteina.

Yleiskaavaratkaisu korostaa seuraavia eriluonteisia osakokonaisuuksia:

- Kirkonkylän ja Luikonlahden taajamien läheiset asuinpainotteiset (AO) haja-asutusalueet
- Muut loma-asuntopainotteiset (RA) haja-asutusluonteiset ranta-alueet
- Retusen – Koskeniemi – Kosulanniemi ympäristön (erityisesti Retusen puoleiset) kulttuurimaisemakokonaisuudet (km, MA)
- Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alue (SL), Mietttilän harju (SL) Luikonlahden länsirannalla sekä Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvien lintualue (MY, MU)
- Luikonniemen ojittamattomat ja puuttomat suot (MY)
- Useat muut (kuten Keikonniemi – Vainoniemi pohjavesi- ja harjualue) alueella sijaitsevat merkittäviä luontoarvoja (MY) omaavat kohteet
- Maisemallisesti arvokkaat (vesistölle ja tiemaisemaankin usein avautuvat) useat pienet saaret ja niemekkeet (MU)
- Koko alueen kattavat vesireitit

Kaavinjärvi – Rikkavesi alueen toiminnallisten ja ympäristöllisten mahdollisuuksien tunnistaminen ja näiden tukeminen kullekin osa-alueelle parhaiten soveltuvien maankäytöllisin aluevarauksin edesauttaa suunnittelualueen kehittämistä kokonaisuutena.

Maankäytölliset ratkaisut on suunniteltu huomioiden kunkin osakokonaisuuden erityispiirteet.

Tavoitteena yksilöidyillä kaavamerkinnöillä ja – aluevarauksilla on sovittaa rakennusoikeuden määrä ja sen sijoittuminen olevaan paikalliseen ympäristöön. Rakentamisen sijoittumisperusteet ja rakennusoikeudet ovat erilaisia riippuen ympäristöstä ja rakennusten käyttötarkoituksesta.

Rantavyöhykkeellä rakentamista ohjataan mm. seuraavasti; mitä suurempi rakennusmassa niin sitä kauemmaksi rantaviivasta sen tulee sijoittua.

Rakentamista ohjaten pyritään kunkin osa-alueen maisema- ja luontoarvojen turvaamiseen ja ominaispiirteiden voimistamiseen.

Uusien rakentamisalueiden sijoittamisessa on pyritty huomioimaan maisemasta, luonnosta, perinteisestä kulttuurista ja rakentamisesta koostuvat elementit ja tähdätty kokonaisrakennetta eheyttäviin maankäyttöratkaisuihin.

3.2.1 Kirkonkylän ja Luikonlahden läheiset asuinpainotteiset haja-asutusalueet

Kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläkeskuksen lähialueilla on kaavaratkaisussa loma-asuntojen ohella mahdollistettu myös ympärivuotisten asuinrakennuspaikkojen (AO) muodostaminen. Näillä alueilla on tällä hetkellä sekaisin sekä loma-asuntoja että ympärivuotisia asuntoja.

Kirkonkylän taajamaa tukevia asuinrakennuspaikkoja on mahdollista muodostaa seuraavilla alueilla:

- Piilianniemi – Rasinniemi alue (olevat rakennuspaikat voi muuttaa asuinrakennuspaikoiksi)
- Kalaniemi – Kalalahti alue (sekä olevat että uudet rakennuspaikat on osoitettu asuinrakennuspaikoiksi)

Luikonlahden kyläkeskusta tukevia asuinrakennuspaikkoja on mahdollista muodostaa seuraaville alueille:

- Luikonniemen tyven alue (mm. Luikonniemen lomakyläalue muuttuu asuinrakennuspaikoiksi)

Edellä mainituille alueille on kokonaisuudessaan osoitettu noin 20 kokonaan uutta asuinrakennuspaikkaa – osa niistä sijaitsee ranta-alueen taustalla. Lisäksi näillä alueilla sijaitsevat nykyiset n. 30 loma-asunnon rakennuspaikkaa voi muuttaa ympärivuotisen asuinrakennuksen rakennuspaikaksi.

Kirkonkylän taajaman tai Luikonlahden kyläkeskuksen läheisyydestä (alueet alle 3 km päässä nykyisestä taajamasta tai kyläkeskuksesta) johtuen em. alueet soveltuvat kokonaisuudessaan hyvin asuinrakentamiseen (tukevat osaltaan kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläkeskuksen palvelurakenteen säilymistä).

3.2.2 Ranta-alueet

Ranta-alueille on tavoiteasettelun mukaisilla mitoitusperusteilla osoitettu omarantaisia rakennuspaikkoja. Nämä rakennuspaikat on sijainnista riippuen osoitettu loma-asuntojen (RA) tai asuinrakennusten (AO) rakentamiseen. Vaihtoehtoisten kaavaratkaisujen esittämisen ei ole katsottu olevan tarkoituksen mukaista haja-asutusmaisilla rantarakentamisalueilla.

Rantavyöhykkeellä rakennuspaikat on todettu yksiselitteisinä aluevarauksina. Rantavyöhykkeen (maksimi 200 m rantaviivasta) tausta-alueilla haja-asutus rakentaminen tulee ratkaista tapauskohtaisesti osayleiskaavan yleisten ja aluekohtaisten määräysten pohjalta.

Rantarakentamisoikeus on määritetty ns. kantatiloittain ja maanomistusyksiköittäin. Maankäytölliset ratkaisut näillä alueilla on sovitettu maanomistajakohtaisten neuvottelujen ja yleiskaavan tavoiteasettelun pohjalta.

Rakentamiselta vapaaksi jäävät ranta-alueet palvelevat mm. yleistä rantautumista, retkeilyä ja vesillä liikkumista.

Rantavyöhykkeelle sijoittuvat rakennuspaikat on pyritty sijoittelemaan ryhmiin siten, että yhtenäisiä ja mahdollisimman laajoja vapaita ranta-alueita jäisi em. tarkoituksiin riittävästi.

Yleiskaavan mukainen rantavyöhykkeen rakennusoikeus on esitetty oheisessa taulukossa (ei sisällä jo laadittujen rantakaavojen rantaviivaa eikä rakennuspaikkoja).

RANTA-ALUEET	RANTAVYÖHYKKEEN RAKENNUSPAIKAT (kpl)				RANTAVIIVA (km)		RAK.TEHOKKUUS (kpl/km)	
	AM	AO	RA	YHT	Tod.	Muun.	Yht/Tod.	Yht/Muun.
NYKY-TILANNE	4	48	235	287	210	122	1.4	2.4
KAAVA-TILANNE	4	102	502	608	210	122	2.9	5.0

3.2.3 Kulttuurimaisema-alueet

Kulttuurimaisema (km) -vyöhykemerkinnällä on likimääräisesti kaavakartalla rajattu ja siten tuotu tietoisuuteen maisemallisesti arvokkaita ja / tai historiallisesti merkittäviä kulttuurimaisemakokonaisuuksia.

Kulttuurimaisemien elementtejä ovat laajat ja yhtenäiset viljelysalueet, näiden yhteyteen sijoittuvat tilakeskukset sekä avoimia tiloja rajaavat metsänreunat ja näkymiä elävöittävät metsäsaarekkeet.

Kaavasuositus:

Ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suoritettaessa sekä alueen maankäytön tarkemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi ottaa erityisesti huomioon alueen kulttuurimaiseman arvot.

Rakennusten ja rakenteiden tulisi sopeutua malliltaan, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja värityksen puolesta alueen luonto- ja kulttuurimaisemaan. Avoimille peltoalueille rakentamista tulisi välttää.

Uudet rakennukset tulisi pyrkiä sijoittamaan kulttuurimaiseman ehdoilla, sitä täydentäen tai olemassa olevien rakennusten ja rakennusryhmien yhteyteen. Pihapuina ja puukujissa tulisi suosia ympäristössä jo olevia perinteisiä lajeja.

Tällä km -rajauksella on kohdennettu kaavakartalle seuraavat maatalouskulttuurikokonaisuudet:

- Retusen – Koskenniemi – Kosulanniemi ympäristön (erityisesti Retusen puoleiset) kulttuurimaisemakokonaisuudet (km, MA)

3.2.4 Luonnonympäristö

Yleiskaava-alueen luonnonympäristössä korostuvat seuraavat kohteet.

Luonnonsuojelualueet:

- Miettälän harju (suojeltu jo aikaisemmin)
- Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alueet
- RSO-alueet kuten Kortesaaret, Viitasaaren eteläosan ranta-alueet, Härmänsaari, Oravisaari ja sen itäpuolisen Suuriniemen länsirantueet on osoitettu SL-alueiksi

Luonnonsuojelun turvaamiseksi osayleiskaavassa on luontoarvojen merkittävyys huomioiden käytetty eriasteisia kaavamerkintöjä määräyksineen ja suosituksineen.

Edellä mainittujen suojelualuevarausten (SL) ohella on osoitettu useita muita paikallisesti merkittävää luontokohdetta joko MY tai luo – merkinnällä.

- mm. Luikoniemen suot, metsälain mukaisia arvokkaita kohteita, on osoitettu MY - alueiksi

Pohjavesialueet:

- Luikonniemen vedenhankintaan soveltuva (II lk) pohjavesialue
- Rikkaveden eteläpäässä sijaitseva vedenhankintaan soveltuva (II lk) Keikonniemi

3.2.5 Reitistöt

Osayleiskaavassa on osoitettu alueella jo kulkevat vesireitit. Virkistys- ja matkailutoimintojen kehittäminen voi tukeutua näiden jo olevien reittien varaan.

Voimassa olevan seutukaavan mukaiset rantautumis-/ venevalkama-alueet ovat yleiskaavatarkastelun yhteydessä sijainneiltaan täsmentyneet.

Luikonniemen poikki Kaivannon kautta kulkevan seutukaavan mukaisen venereitin toteuttamista / osoittamista ei ole yleiskaavan laadinnan yhteydessä nähty tarpeelliseksi. Luikonniemen ympäristössä Rikkavedellä on jo nykyisin hyvin riittävät venereittiyhteydet ja vesiliikenteen alueet nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin nähden.

Moottorikelkkareitti kulkee Tuusniemen suunnalta Kaavinkosken kautta itään halki suunnittelualueen. Moottorikelkkailun osalta ei ole olemassa sovittua reitin paikkaa, minkä takia reittiä ei ole kaavakartalle merkitty.

3.3 MAANKÄYTÖLLISET ALUEVARAUKSET

3.3.1 Ympärivuotinen asutus

Suunnittelualueen asutus sijoittuu kirkonkylän ja Luikonlahden kyläkeskuksen läheisille alueille sekä toisaalta eripuolille suunnittelualueita perinteisten maatalouteen kytkeytyvien asuinalueiden läheisyyteen. Osayleiskaavalla tuetaan erityisesti kirkonkylän ja Luikonlahden palveluihin tukeutuvien lähialueiden kehittymistä haja-asutusluonteisina alueina.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia asuinalueita koskevia kaavamerkintöjä:

Erillispientalojen alue (AO)

Alue on tarkoitettu ympärivuotisten asuntojen rakentamiseen.

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi yhden erillisen saunan ja tarvittavia talousrakennuksia siten, että rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 350 m². Rantaan rajautuvilla rakennuspaikoilla asuinrakennuksen tulee olla vähintään 40 ja kokonaispinta-alaltaan enintään 25 m² suuruisen rantasaunan vähintään 15 m etäisyydellä keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, kota tms., jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa vähintään 5 metrin päähän rantaviivasta. Rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 5000 m².

Luku AO -merkinnän alapuolella osoittaa alueen rakennuspaikkojen enimmäismäärän.

Maatilojen talouskeskusten alue (AM)

Alue varataan maatilojen talouskeskuksille.

Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia sivuelinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi asuinrakennusta sekä yhden kokonaispinta-alaltaan enintään 25 m² suuruisen rantasaunan. Rantaan rajautuvilla pihapiireillä asuinrakennusten tulee sijaita vähintään 40 m etäisyydellä ja enintään 25 m² suuruisen rantasaunan vähintään 15 m etäisyydellä keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, kota tms., jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa vähintään 5 metrin päähän rantaviivasta.

Mikäli oleva maatila ei sijaitse rantaviivan välittömässä läheisyydessä, on maatilan yhteyteen kohdennettu rantasaunan paikka erillisellä merkinnällä. Näin on menetelty, jos rantaan rajautuvalla tilalla ei enää ole laskennallista rantarakennusoikeutta erillisen lomarakennuspaikan muodostamiseen ja / tai on katsottu kohtuulliseksi rantasaunan rakentamismahdollisuus.

3.3.2 Loma-asutus

Loma-asutuksen ja siihen liittyvän matkailun kytkeytyminen perinteiseen maatalouden kulttuuriympäristöön ja herkkään luontoon asettaa rakentamisen toteuttamistavalle erityisvaatimuksia.

Arvokkaaseen ympäristöön hyvin sovitettuna loma-asutuksella on oma tärkeä roolinsa perinteisen kulttuuriympäristön toimintojen monipuolistamisessa ja kehittämisessä.

Osayleiskaavan rantavyöhykkeellä loma-asuntoalueet on määritelty tavoiteasettelun ja mitoitusperusteiden pohjalta. Rakennusoikeuksien määrittelyssä on eri vyöhykekokonaisuuksien erityispiirteiden huomioinnin lisäksi huomioitu paikalliset olosuhteet pyrkien kantatilakokonaisuuksien ja maanomistajien kesken mahdollisimman tasapuoliseen kohteluun.

Rakennuspaikkojen sijoitteluun ja kaavamerkintöjen sisältöön ovat merkittävästi vaikuttaneet neuvottelut maanomistajien kanssa sekä toisaalta aluekohtaiset ympäristölliset lähtökohdat.

Uudet loma-asutuksen rakennuspaikat on pyritty sijoittamaan luonnonpiirteet ja oleva rakentaminen huomioiden siten, että rakentamiselta vapaana säilyvät ranta-alueet muodostaisivat toiminnallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. Usein uudet rakennuspaikat yhdessä jo olevien rakennuspaikkojen kanssa muodostavat yhtenäisiä rakentamisalueita. Toisaalla luonnon ja maiseman piirteet huomioiden rakentamisalueet on usein esitetty pienipiirteisimpinä, jopa yhden rakennuspaikan alueina.

Rakentamisalueiden sijoittamisessa on pyritty rytmittämään maisemasta, luonnosta, perinteisestä kulttuurista ja rakentamisesta koostuvat elementit kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla.

Pääsääntöisesti osayleiskaava sisältää omarantaisia loma-asuntoalueita. Osalla suunnittelualuetta, kuten kirkonkylän ja Luikonlahden kyläkeskuksen ja jo olevien asutusten yhteydessä, sallitaan myös ympärivuotinen asuminen. Oleva rakennuskanta huomioiden on kaavaratkaisuilla tuettu maankäytöllisesti yhtenäisiä aluevarauksia. Tällöin on pyritty siihen, etteivät esim. asutus ja mökkeily ”sekoitu” häiritsevästi toisiinsa.

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia loma-asutusta koskevia kaavamerkintöjä:

Loma-asuntoalue (RA)

Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen.

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden loma-asunnon, saunan sekä tarpeellisia talousrakennuksia siten, että rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 200 m². Rantaan rajautuvilla rakennuspaikoilla loma-asunto tulee sijoittaa vähintään 25 m ja kokonaispinta-alaltaan enintään 25 m² suuruinen rantasauna vähintään 15 m etäisyydelle keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, kota tmv., jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa 5 metrin päähän rantaviivasta. Rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 3000 m².

Ympäristöllisesti aralle alueelle sijoittuva loma-asuntoalue (RA-1)

Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen.

Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden loma-asunnon, saunan sekä tarpeellisia talousrakennuksia siten, että rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 120 m². Rantaan rajautuvilla rakennuspaikoilla loma-asunto tulee sijoittaa vähintään 25 m ja kokonaispinta-alaltaan enintään 25 m² suuruinen rantasauna vähintään 15 m etäisyydelle keskiveden korkeuden mukaisesta rantaviivasta. Erillinen grillikatos, kota tmv., jonka kerrosala on enintään 10 m², voidaan rakentaa 5 metrin päähän rantaviivasta. Rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 3000 m².

3.3.3 Virkistysalueet

Kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläkeskuksen läheisillä rakentamiselta vapailla metsäalueilla (M, MU), Kaavinjärven ja Rikkaveden saarilla kuin myös yleensä rakentamiselta vapailla ranta-alueilla on tärkeä merkitys yleisen ulkoilu- ja virkistyskäytön suhteen.

Vesialueilla venevalkamat / retkisatamat (LV) palvelevat vesireiteillä liikkuja.

Varsinaisella virkistysaluemerkinnällä on osoitettu seuraavat alueet:

Retkeily- ja ulkoilualue (VR)

Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n perusteella määrätään, että alueelle saa sijoittaa vain retkeilyä ja muuta yleistä virkistyskäyttöä palvelevia rakennuksia (kerrosalaltaan enintään 25 m² suuruisen rantasaunan) ja rakennelmia. Alueen maisemakuvan ja ympäristöarvojen säilyttämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

– Hukkasaaren retkeily- ja ulkoilualue (VR)

3.3.4 Luonnonsuojelualueet

Luontoarvot on osayleiskaavassa huomioitu rakentamisalueiden kohdistamisessa sekä osoittamalla todetut luontoarvot erityyppisin kaavamerkinnöin.

Erittäin merkittävien luonnonarvojensa takia tietyt alueet on ollut syytä osayleiskaavassa osoittaa luonnonsuojelualuevarauksella. Erityisesti näillä alueilla luontoarvojen turvaamiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Osayleiskaavassa on luonto- ja maisema-arvoista riippuen käytetty seuraavanlaisia kaavamerkintöjä:

Luonnonsuojelualue (SL)

Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu tai rauhoitettavaksi tarkoitettu valtion toimesta toteutettava alue. Alueella on merkittäviä luonnonarvoja. Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että SL -alueella on kiellettyä rakennusten ja rakennelmien tekeminen sekä muut maisemaa oleellisesti muuttavat toimenpiteet, kunnes alueesta on muodostettu luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue.

SL-merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu mm. seuraavat kohteet (kohdekuvaukset kohdassa 1.4 Luonnonympäristö):

- Miettälän harju
- Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alueet; kuten
 - Kortesaaret
 - Viitasaaren eteläosan ranta-alueet
 - Härmänsaari
 - Oravisaari
 - Suuriniemen länsirannat

3.3.5 Rakennussuojelu ja muinaismuistokohteet

Rakennetun ympäristön kannalta kaavassa on tuotu esille lähtökohdissa luetellut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennuskohteet ja tiedossa olevat muinaismuistokohteet.

Rakennusten ja toisaalta arvokkaiden ympäristökokonaisuuksien huomioon otamiseksi tarkoituksena on turvata monimuotoinen ja eri aikakausista kertova kulttuuriympäristö.

Suojeltava rakennus (SR)

Kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas maankäyttö- ja rakennuslain perusteella suojeltavaksi tarkoitettu rakennus tai rakennusryhmä (kohdenumero viittaa kaavaselostukseen).

Kaavamääräys:

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas tai kylämiljöön kannalta arvokas luonne turmeltuu.

SR -merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu seuraavat kohteet:

D10	Pirttiniemi	H, M Luikonlahden entisajan merkittävimpiä viljelys- ja karjatiloja, kartanotyylinen 1910 – luvun asuinrakennus ja aitta. Asuinpaikalla asuttu ainakin vuodesta 1775.
D11	Anttila	M Korkean mäen päällä Rikkaveden rannalla sijaitseva tila. Kerroksellinen pihapiiri käsittää asuinrakennuksen v. 1927, aitan, navetan, savusaunan.
E16	Soinila	M Vanha mylly ja sahan paikka. Asuinrakennus v. 1935, lisäksi pari aittaa.
G13	Selkola	M Peltojen ympäröimä tila. Asuinrakennus v. 1922, hirsinen aitta v. 1939.

- G14 Kulomäki** M
Tilan asuinrakennus v. 1870, lisäksi pihapiirissä aitta 1952 ja savusauna v. 1945.

Suojeltava rakennus (SR-1)

Kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas rakennus tai rakennusryhmä (kohdenumero viittaa kaavaselostukseen).

Kaavasuositus:

Rakennuksia ei tulisi ilman pakottavaa syytä purkaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas tai kylämiljööön kannalta arvokas luonne turmeltu.

SR-1 -merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu seuraavat kohteet:

- D2 Karjula** M
Luikonniementien varressa korkean mäen päällä sijaitseva tila lieene syntynyt jo 1600 – luvulla. Nykyinen päärakennus rakennettu kahdessa vaiheessa, vanha osa 1930 ja kammarit 1937. 1970 –luvulla on rakennukseen tehty lisäosa. Pihapiirissä on kaksi vanhaa aittaa 1800 – luvun alkupuolelta ja riihi 1900 –luvun alulta.
- D8 Kantala** M
Melko alkuperäisessä muodossa oleva rakennus 1920 – luvulta Luikonmäellä.
- D13 Koivula** M
Enzo Gutzeit Oy:n 1917–18 asunnoksi työnjohtajalle rakennuttama asuinrakennus ja aitta Pirttiniemen lähellä.
- G1 Tervalampi** M
Tilasta muodostui virallisesti sukupaikka 1772. Pystypeiterimalaudoitettu asuinrakennus, pihapiirissä uusia rakennuksia.
- G3 Tukiala** H, M
Asuinrakennus v. 1911 ja mylly/saha v. 1918 Luikonlahdentien varressa peltomaisemassa. Rakennus toiminut kievarina, kutsuntojen ja käräjien pitopaikkana.
- G5 Hukkala** H,M
Useiden kauppiaiden omistuksessa ollut yksityiskauppa Retuskylässä. Hirsinen asuinrakennus ja aitta/talli rakennettiin n. 1890.
- G12 Martikkala** M
Asuinrakennus ja kivinavetta Kosulanniementien risteyksessä.
- G15 Pihlajamäki** M
Vanha pihapiiri Kosulanniemessä. Hirsirunkoinen, vaakalaudoitettu asuinrakennus v. 1934, lisäksi varastoja ja kuivaamo 1950 – luvulta.
- G16 Pukkimäki** H, M
Lautaverhoiltu koulurakennus rakennettiin 1956. Koulu lakkautettiin v. 1974. Lisäksi ulkorakennus. Sivistyshistoriallisesti merkittävä rakennus.

G17 Mäntymäki**M**

Asuintila, jonka punamultainen asuinrakennus on v. 1912. Pihapiirissä on myös varastoja ja sauna.

Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös (SM)

Muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty.

SM -merkinnällä on osayleiskaavassa osoitettu seuraavat kohteet:

– Kaavi 1 Tyynelä	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 2 Lehtosaari	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 3 Mietunlampi – Jokilahti	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 4 Luikonniemi – Niemi	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 5 Vainoniemi	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 6 Mustalahti	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 7 Lammaslahti	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 8 Huutolahdenmäki	Vanhemman metallikauden
(tai kivikautinen) asuinpaikka
– Kaavi 9 Saviniemen tyvi	kivikautinen asuinpaikka
– Kaavi 10 Melttusvirta	Suomen sodan v.1808-9
aikainen hautauspaikka

3.3.6 Maa- ja metsätalousalueet

Suurin osa suunnittelualueesta on metsätalousaluetta. Ranta-alueilla vuorottelevat avoimet pellot ja metsäsaarekkeet muodostavat monin paikoin maisemallisesti mielenkiintoisia kokonaisuuksia.

Osayleiskaavassa maa- ja metsätalousalueet on jaoteltu nykyisen käyttötarkoituksensa mukaan joko pelto- tai metsäalueisiin.

Mikäli alueilla on merkitystä ulkoilun kannalta tai alueilla on maisemallisia tai muita ympäristöllisiä arvoja on ne tuotu aluevarauksissa ja kaavamerkintöjen sisällöissä esille.

Osayleiskaavassa on ympäristölliset ym. seikat huomioiden osoitettu kaavamääräyksiltään erityyppisiä maa- ja metsätalousalueita seuraavasti:

Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Alue on tarkoitettu pääsääntöisesti maa- ja metsätalouden harjoittamiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n nojalla määrätään, että rantavyöhykkeellä (enintään 200 m:n syvyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten maastolliset olosuhteet huomioiden) saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia. Rantavyöhykkeen ulkopuolisia M-alueita voidaan maa- ja metsätaloustalouden ohella käyttää rakentamiseen kunnan rakennusjärjestyksen määräyksiä ja rajoituksia noudattaen.

Tällä merkinnällä on osoitettu ne osayleiskaava-alueen metsätalousalueet, joilla ei ole todettu mitään erityisiä luonto- tai maisema-arvoja.

Maatalousvaltainen alue (MT)

Alue on tarkoitettu pääasiassa maatalouden harjoittamiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n nojalla määrätään, että rantavyöhykkeellä (enintään 200 m:n syvyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten maastolliset olosuhteet huomioiden) saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella on sallittu haja-asutusluontoinen rakentaminen edellyttäen, että rakentaminen liittyy sijainniltaan ja tyypiltään olemassa olevaan rakennuskantaan tai soveltuu maastollisesti ja maisemallisesti olevaan ympäristöön.

Maisemallisesti arvokas viljelyalue (MA)

Alue on tarkoitettu pääasiassa maatalouden harjoittamiseen. Tällä merkinnällä osoitetut avoimet viljelymaisemat muodostavat arvokkaan kulttuurimaiseman rungon.

Kaavasuositus:

Peltojen avoimena säilyttämisen tukeminen ja mahdolliset ympäristöhoitotoimenpiteet ovat erityisesti näillä alueilla perusteltuja.

MA – alueita on osoitettu mm. Retusen – Koskenniemi – Kosulanniemi kulttuurimaisema-alueiden yhteyteen.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta ja / tai ympäristöarvoja (MU)

Alue on tarkoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Maankäyttö- ja rakennuslain 43 §:n nojalla määrätään, että alueelle saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia.

Osayleiskaavaan on MU -merkinnällä osoitettu maa- ja metsätalousalueita, joilla on merkitystä järviluonnon / kulttuurimaiseman säilymisen kannalta. Merkintää on käytetty myös ulkoilun kannalta merkittävillä metsäalueilla (esim. asutusalueiden läheisyydessä).

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY)

Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n ja 43 §:n perusteilla määrätään, ettei alueen ympäristöä tai maisemaa oleellisesti muuttavaa toimenpidettä saa suorittaa. Muun muassa maa-ainesten otto on alueella kiellettyä lukuun ottamatta kotitarveottoa ja vanhojen alueiden maisemointia.

Tärkeimpiä MY –alueita ovat:

- Luikoniemen suot
- Reposärkät - Keikonniemi harjualue
- Rikkaveden arvokkaat lintualueet (IBA): mm. saaret Pieni ja Iso Ihalainen, Tulisaa-ret – Murtosaari ympäristö
- Aittolammen ja siitä Käkijärveen johtavan puron ympäristö
- Heittiöpuro
- Valkeisvuoren kallioalue
- Hoikan luhtainen poukama
- Ala- ja Ylä – Pitkän välinen luhta-alue
- Kalalahden, Tervalahden ja Kangaslahden puronsuut
- Muutamat muut pienet lokkiluodot

Luontovyöhykkeet (luo)

Tällä vyöhykemerkinällä on likimääräisesti rajattu luonnon monimuotoisuuden kannalta paikallisesti merkittävät kohteet.

Luo –kohteita ovat mm:

- Melttusvirta
- Kaavinkoski
- Tahasniemen kärki
- Tervalampi
- Lehmipuro
- Murhipuro
- Kuminlammen harmaaleppälehto
- Rauvanjoki
- Kuminlahden puro
- Mietunlammen luhdet

Edellä lueteltujen kuin myös muiden luonnon kannalta merkityksellisten kohteiden kohdekuvaukset on kerrottu kohdassa 1.4 Luonnonympäristö.

3.3.7 Liikenne

Tiestön osalta osayleiskaavassa on osoitettu olevat päätieyhteudet. Lisäksi on osoitettu ohjeellisina pääsytieyhteudet mm. rantarakennuspaikoille.

Pääsytien ja rautatien tasoristeykset tulisi minimoida - liikenne tulisi pyrkiä keskittämään mahdollisimman vähiin tasoristeyksiin.

Seututie 566 Riistavesi – Kaavi, seututie 573 Outokumpu – Kaavi, yhdystie 5720 Tuusniemi – Rikkalahti, Miettälänmäen yhdystie 16466 ja kattava yksityistieverkosto, vesiväylät sekä useat rantautumispaikat mahdollistavat toimivan ja sujuvan liikkumisen maankäytöllisesti monipuolisessa kokonaisuudessa.

Tieverkoston ja reitistöjen ylläpitämisellä ja palveluvarustuksen kehittämisellä osaltaan luodaan puitteet myös muun maankäytön kehittymiselle.

Vesireitit

Kaavinjärveltä Kaavinkosken kautta Rikkavedelle ja edelleen Ohtaansalmen kautta Juojärvelle kulkee laiva-/ veneväylä. Kaavinjärven eteläosasta on vesireittiyhteys itäänpäin Melttuksen suuntaan ja sieltä edelleen Saarijärven kautta Vaikkojoen suuntaan. Rikkavedellä väyläyhteys ulottuu myös Luikonlahteen.

Kaavin kunnan alueen merkittävimmät venesatamat sijaitsevat Kaavinjärven osalta kirkonkylällä ja Rikkaveden osalta Luikonlahden kyläalueella (molemmat tämän yleiskaava-alueen ulkopuolella). Kaavinjärven ja Rikkaveden solmukohdassa Kaavinkoskella Tuusniemen kunnan puolella sijaitsee palveluvarustukseltaan hyvätasoinen retkisatama.

Rikkalahden kautta Luikonlahden kylän länsipuoleiselle ranta-alueelle (tämän yleiskaava-alueen ulkopuolella) vesireitin (kaavassa osoitettu mahdollisena vesireittinä) ohella olisi tarve kehittää myös rantautumispaikka kyläläisten rantautumistarpeisiin.

Vesiliikenteen alue (LV)

Alue on tarkoitettu venevalkamaa, venesatamaa ja vesiliikenteen tarvitsemia palveluja ja rakenteita varten.

Venevalkamia yleiskaavassa on osoitettu seuraavasti:

Kaavinjärvellä:

- Hukkasaaren retkisatama (rantakaavan VR -aluevaraus)
- Karsikkoniemen tyvessä venevalkama
- Melttuksella venevalkama (ja uimaranta)
- Melttuksen pohjoispuolella Ruokolahden läheinen venevalkama
- Kirkonkylän eteläpuolella Kalalahden ja Syvälahden aluevaraukset venevalkamille

Ylä-pitkän venevalkama

Rikkavedellä:

- Tallinniemessä venevalkama (rantakaava-alueetta)
- Riihilahden venevalkama (rantakaava-alueetta)
- Rauvantaipaleen venevalkama
- Limalahden aluevaraus venevalkamalle
- Suuriniemen kärjessä aluevaraus venevalkamalle
- Keikonniemen aluevaraus venevalkamalle

Rakennettaessa saareen tai alueelle, jonne ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

3.3.8 Erityisalueet

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia erityisalueita koskevia kaavamerkintöjä:

Erityisalue (eo)

- maa-ainesten ottoalue Keikonniemessä

Alueen osa, jossa maankamaran aineksen otto on sallittu erillisen suunnitelman mukaisesti. Ottotoiminnan loputtua alue tulee maisemoida tarvittavalla tavalla.

Mahdollisesti pilaantunut / puhdistettava / kunnostettava maa-alue (saa)

- Kirkonkylän taajaman kaakkoispuolella Pienen Murtolammen itäpuolella oleva vanha 1970-luvun alussa lopetettu kaatopaikka

Ennen alueen maankäyttöä yleiskaavaa yksityiskohtaisemmin suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee selvittää maaperän saastuneisuus ja sen vaikutukset maankäytölle.

3.3.9 Palvelujen ja hallinnon alueet

Palvelujen ja hallinnon aluevarausmerkinnällä (P) on osoitettu

- Kaavinniemen Erän metsästysmaja
- Kaavin Urheilumetsästäjien metsästysmaja

3.4 OSAYLEISKAAVAN YLEISET MÄÄRÄYKSET JA SUOSITUKSET

3.4.1 Rakentaminen

Rantavyöhykkeen (enintään 200 m levyinen vyöhyke rantaviivasta mitaten) rakennusoikeus on maanomistajakohtaisesti osoitettu rantavyöhykkeelle sijoittuville RA-, AM- ja AO- alueille. Rakennusluvut näille kuin myös muille osayleiskaavassa osoitetuille rakennuspaikoille voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan pohjalta ilman ranta-asema-kaavaa. M-, MT-, MA-, MU- ja MY- alueilla voidaan rantavyöhykkeelle rakentaa ainoastaan alueen käyttötarkoitusta palvelevia rakennuksia.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella voidaan sallia haja-asutusluonteinen rakentaminen, ellei aluekohtaisissa kaavamääräyksissä ole muuta määrätty.

Rakentamiseen osoitettujen alueiden rajoista voidaan poiketa pohjakartan tarkkuusvaatimusten puitteissa tai mikäli teiden ja rakennusten sijoittaminen ja maasto-olosuhteet sitä edellyttävät.

Rakennusten alimman lattiatason tulee olla vähintään yksi metri ylävesirajaa korkeammalla, tai mikäli tämä ei ole tiedossa, vähintään 1.5 m keskiveden korkeuden yläpuolella.

Yleisten teiden varsilla ennen rakennusluvan myöntämistä on uusille rakennuspaikoille haettava liittymälupa tai liittymän käyttötarkoituksen muutoslupa.

Rakennettaessa saareen tai alueelle, jolle ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

Alueiden rakentamisessa noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä, ellei kaavassa ole toisin osoitettu.

3.4.2 Maisemanhoito

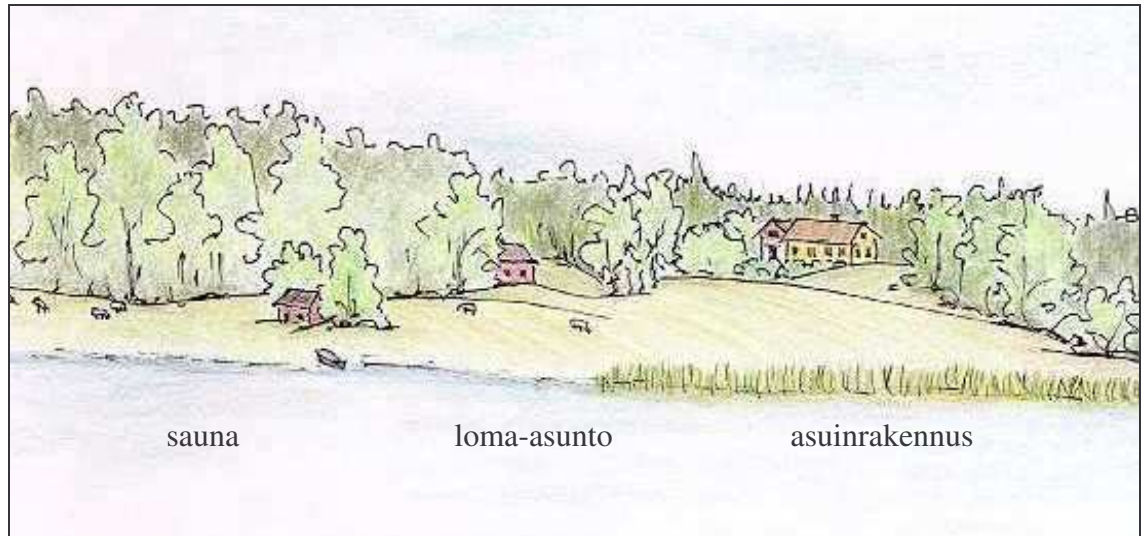
Rakennusten ja rakenteiden tulee sopeutua malliltaan, materiaaleiltaan, mittasuhteiltaan ja väriytyksen puolesta luonnonmaisemaan eikä niitä saa sijoittaa avoimille ranta- ja peltoalueille.

Uudet rakennukset on pyrittävä istutuksin sovittamaan maisemaan ja sijoittamaan olemassa olevien rakennusten ja rakennusryhmien yhteyteen.

Maisemaa tulee käsitellä siten, että alueiden ominaispiirteitä ei olennaisesti muuteta. Luonnontilaista rantaviivaa ei saa siirtää kaivamalla, louhimalla tai pengertämällä ilman erikseen hyväksyttyä suunnitelmaa.

Rantojen metsänhoidossa noudatetaan metsäkeskus Tapion antamia ranta-alueita koskevia metsänhoitosuosituksia ja metsälakia. Rantametsien hoidossa tulee kiinnittää erityishuomiota maisema- ja luontoarvoihin.

Periaatepiirros erikokoisten rakennusmassojen sijoittumisesta rantamaisemaan. Mitä suurempi rakennusmassa, niin sitä kauemmaksi rantaviivasta sen tulisi sijoittua. Näin menetellen uusi rakentaminen noudattelee perinteistä rakennusten sijoittelutapaa ja su-lautuu rantamaisemaan sitä voimakkaasti rikkomatta.

3.4.3 Jätevesien / jätteiden käsittely

Jätteiden käsittelyssä ja keräyksessä noudatetaan Kaavin kunnan yleisiä jätehuoltomääräyksiä.

Jätevesien käsittelystä tulee olla rakennuslupahakemuksessa asianmukaisiin selvityksiin perustuva suunnitelma, joka on laadittu kunnan antamien ohjeiden mukaisesti.

Saariin, jonne ei ole tieyhteyttä, ei saa rakentaa vesikäymälää.

Jätevesien imeyttäminen pohjavesialueelle on kielletty.

Loma-asutukselle suositeltavin wc-ratkaisu on kuivakäymälä.

Vesikäymälän rakentaminen tulee aina erityisesti perustella rakennuslupahakemuksessa. Mikäli vesikäymälän rakentaminen katsotaan kyseiselle rakennuspaikalle mahdolliseksi, tulee vesikäymälän jätevedet johtaa tiiviiseen säiliöön.

Haja-asutusalueella asuinrakennuksen jätevesien käsittelyn (maahan imeytys) purkupai-kan tulee sijaita vähintään 80 metrin etäisyydellä rantaviivasta. Jätevesiä ei saa johtaa vesistöön.

Suosittelavat jätevesien puhdistustavat:

Jätevesien käsittelysuosituksia määritettäessä on alueita tarkasteltava alla esitetyin perustein. Erilaisia alueita pyritään yhdistämään yhteisten jätevesikäsittelysuositusten alaisiksi kokonaisuuksiksi, sen mukaan minkälaiset ympäristöolosuhteet kullakin alueella on.

- asuintihentymät
- alueet, joilla maaperän laatu asettaa rajoituksia jätevesikäsittelylle esim. kallioisilla alueilla
- vesistöjen ranta-alueet vähintään 50 metrin etäisyydelle rannasta
- pohjavesialueet sekä erityistä ympäristöarvoa omaavat kohteet
- muut alueet

Ranta-alueilla, haja-asutuksen osalla, suositellaan kuivakäymälöitä ja pesuvesien maahan imeytystä. Mikäli kuitenkin rakennetaan vesivessoja, on niille sopivin jätevesienkäsittely maasuodatus, josta vedet puretaan edelleen maahan. Lisäksi voidaan käyttää umpisäiliötä tai eri laitevalmistajien puhdistamopaketteja.

Suurin osa suunnittelualueesta kuuluu edellä mainittuun ryhmään muut alueet eli ns. peruskäsittelyn alueisiin. Suositeltavin jätevesien käsittelytapa on sakokaivon jälkeinen maahan imeytys. Pelkkää kolmiosaista sakokaivoa ei voida pitää riittävänä käsittelynä.

Maaperäkäsittelymenetelmän valinnassa voidaan alueittain käyttää apuna Geologiselta tutkimuskeskukselta mahdollisesti saatavaa / tekemää maa-alueiden luokittelukarttaa, jossa alueet on jaoteltu vedenläpäisevyyden perusteella. Maaperän sopivuus imeytykselle on aina kuitenkin tapauskohtaisesti harkittava.

Imeytyksessä pohjavedenpinnan on oltava vähintään metrin imeytysojaston tasoa alempana. Maahan imeytys, kuten maasuodatuskin, voidaan toteuttaa myös useamman talon yhteisenä ratkaisuna.

Loma-asutukselle suositeltavin WC-ratkaisu on kuivakäymälä (esim. kompostoiva ves-sanpönttö). Luonnollisen maaperän ollessa hienojakoista, on joissain tapauksissa mahdollista käyttää myös ns. tehostettua maahan imeytystä, jolloin massanvaihdoilla parannetaan imeytystulosta.

Huonosti vettä läpäisevillä alueilla (savikot, hienot hieta- ja hiesumaat sekä kallioiset alueet) jätevedet käsitellään maasuodatuksella.

Yksityiskohtaiset käsittelytavat tulee määrittellä rakennuslupavaiheessa. Ratkaisujen tulee perustua riittäviin maaperätutkimuksiin.

4 YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

4.1 YLEISTÄ

Kaavasta aiheutuvien vaikutusten arvioinnin yhtenä tarkoituksena on tukea osayleiskaavan päätöksentekoprosessia. Toisaalta vaikutustarkastelu on ohjannut suunnitteluratkaisuja ja toiminut siten myös perusteena kaavan maankäytöllisille aluevarauksille ja kaavamerkintöjen sisällöille.

Maanomistajien ja eri intressitahojen sekä suunnittelijan välisen vuorovaikutteisen suunnittelun ja edelleen vaikutusten arviointien kautta pyritään eheyttämään ja kehittämään suunnittelualueen maankäytöllistä ja toiminnallista kokonaisuutta sekä välttämään nykyrakennetta hajottavia suunnitteluratkaisuja.

Perustieto- ja tavoitevaiheessa Kaavinjärven ja Rikkaveden ympäristön nykytilannetta on tarkasteltu mm. rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja sosiaalisten olojen kannalta. Tällöin on maanomistajilta myös tiedusteltu näkemyksiä ja toiveita omistamiensa alueiden maankäytön suhteen.

Suunnittelutyön pohjaksi määritellyillä tavoitteilla - kuten toiminnallisen kokonaisrakenteen hahmottamisella - on pyritty ohjaamaan suunnitteluratkaisuja siten, että yksittäisten maankäytöllisten aluevarausten vaikutukset olisivat mahdollisimman myönteisiä suunnittelualueelle ominaisten voimavarojen hyödyntämisen kannalta.

Osayleiskaavaratkaisu toteuttaa suunnittelualueen kannalta huomioitavia valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Aluerakenteen osalta mm. uudet haja-asutusluonteiset asuinpaikat sijoittuvat pääsääntöisesti kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläkeskuksen lähivaikutusalueille ja siten tukeutuvat olevaan palvelurakenteeseen. Inventoidut kulttuuri- ja luonnonarvot on myös huomioitu kaavaratkaisussa. Samoin liikenneverkon osalta tukeudutaan oleviin verkostoihin.

Osayleiskaava on laadittu huomioiden eri intressitahoilta (maanomistajat, alueen asukkaat ja mökkiläiset, eri viranomaiset) suunnitteluprosessin aikana saatu palaute. Kaikilta osin eri tahojen toiveita ei ole täysin voitu toteuttaa. Osayleiskaavaratkaisulla on pyritty sovittamaan maankäyttö kokonaisuutena huomioiden siihen kohdistuvat eri intressinäkökulmat.

4.2 MAANKÄYTÖLLISET VAIKUTUKSET

4.2.1 Kokonaisrakenne

Kaavaratkaisussa on huomioitu kokonaisrakenteen kannalta merkittävien toimintojen (kts. s. 43) yhteensovittaminen. Kullekin osa-alueelle ympäristöllisten ominaisuuksien tunnistaminen edesauttaa kohteissa toimijoita hahmottamaan alueen maankäytölliset mahdollisuudet – tietoisuus toimintojen kehittämismahdollisuuksista lisääntyy sekä toisaalta eriluonteisten ympäristöelementtien toisiinsa kytkeminen voidaan toteuttaa tietoisesti ja hallitusti.

Osayleiskaava jäsentelee suunnittelualueen seuraaviin ympäristöllisesti ja toiminnallisesti eriluonteisiin osakokonaisuuksiin:

- Kirkonkylän ja Luikonlahden taajamien läheiset asuinpainotteiset (AO) haja-asutusalueet
- Muut loma-asutuspainotteiset (RA) haja-asutusluonteiset ranta-alueet
- Retusen – Koskenniemi – Kosulanniemi ympäristön (erityisesti Retusen puoleiset) kulttuurimaisemakokonaisuudet (km, MA)
- Juojärven saariston rantojensuojeluohjelma-alue (SL), Miettälän harju (SL) Luikonlahden länsirannalla sekä Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvien lintualue (MY, MU)
- Luikonniemen ojittamattomat ja puuttomat suot (MY)
- Useat muut (kuten Keikonniemi – Vainoniemi pohjavesi- ja harjualue) alueella sijaitsevat merkittäviä luontoarvoja (MY) omaavat kohteet
- Maisemallisesti arvokkaat (vesistölle ja tiemaisemaankin usein avautuvat) useat pienet saaret ja niemekkeet (MU)
- Koko alueen kattavat vesireitit

4.2.2 Rakennettu ympäristö

Ranta-alueilla eri puolilla suunnittelualuetta osayleiskaava mahdollistaa rakennuslupien myöntämisen maanomistajien ja kantatilojen kesken tasapuolisesti.

Osayleiskaavan pohjalta yleisten alueiden (esim. venevalkamat, suojelualueet) toteuttamistarpeet ja esim. kulttuuriarvojen säilyttämistarpeet on nykyistä selkeämmin kohdentavissa.

Uudet rakennuspaikat on kaavassa pyritty keskittämään jo rakennetun ympäristön yhteyteen ja toisaalta rakennuspaikkoja on merkitty vain sellaisille alueille, jotka luontonsa puolesta sen kohtuudella kestävät. Kaavaratkaisu on tukeutunut tavoiteasettelun ympäristölliseen ja toiminnalliseen vyöhykejaotteluun, joka edistää alueellisten ominaispiirteiden maankäytöllistä vahvistumista.

Haja-asutus-alueilla rakentaminen tulee pääsääntöisesti olemaan loma-asutusta tai matkailuun liittyvää. Ympärivuotista asutusta suositellaan sijoitettavan kirkonkylän taajaman ja Luikonlahden kyläkeskuksen läheisille manneralueille ja jo olevien asuinalueiden yhteyteen mm. kulttuurimaisemallisesti merkittävien alueiden yhteydessä. Tavoitteena tällöin on tukea kyseisten alueiden säilymistä asuttuina, jolloin myös kulttuurimaisemat ja – arvot säilyvät paremmin.

Luikonlahden lomakylän matkailutoiminta tullaan lähitulevaisuudessa lakkauttamaan. Yleiskaavassa on tähän muutokseen varauduttu ja osoitettu kyseinen alue asuinrakentamisaalueeksi.

Rakennussuojelullisesti tai – historiallisesti arvokkaat kohteet, muinaismuistot sekä kulttuurimaisemallisesti tai muuten maisemallisesti arvokkaat alueet on kaavassa huomioitu. Kaavamääräyksissä korostetaan näihin liittyvien arvojen säilyttämistä.

4.3 VAIKUTUKSET LUONNONYMPÄRISTÖÖN

Ympäristöön kohdistuvat rakentamisesta johtuvat haitalliset vaikutukset jäävät pienemmiksi toteutettaessa hallittua yleiskaavaa kuin tilanteessa, jossa rakentaminen tapahtuu ilman ympäristöoloja huomioonottavaa kokonaissuunnitelmaa.

Yleiskaavan mahdollistaman rakentamisen aiheuttamat muutokset luonnonympäristölle ovat luonteeltaan välittömiä tai välillisiä. Rakentamisesta aiheutuvia välittömiä vaikutuksia ovat mm. rakennetun tonttipaikan ja tien alle jäävän alueen luonnontilaisuuden, kasvillisuuden ja eläimistön, menettäminen. Välillisiä vaikutuksia ovat mm. mökki- ja tierakentamista seuraava liikenteen, mm. kävelyn, veneilyn ja autoilun, lisääntyminen alueella ja siitä luonnolle aiheutuvat haitat: maaston kuluminen, päästöt ja melu sekä vesistön hajakuormituksen kasvaminen ja luontaisten maisema-arvojen heikkeneminen tai menettäminen.

Rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön kokonaisrakenteen kannalta ei suunnitellutakaan saavuteta täydellistä kokonaisratkaisua. Maanomistus- ja tilayksiköiden pienuudesta ja pirstoutuneisuudesta johtuen rakentamista on jo ennen kaavaa jouduttu sijoittamaan eripuolille ranta-alueita. Tämä on vähentänyt mahdollisuuksia osoittaa laajoja täysin rakentamiselta vapaina säilyviä ranta-alueita.

Kaavinjärven ja Rikkaveden ranta-alueilla on joitakin suhteellisen laajoja maanomistuksikoita ja nykyisen rakentamistehokkuuden ollessa keskimäärin suhteellisen väljän on rakennuspaikkojen sijoittelulla kuitenkin voitu turvata kohtuullisen laajojakin rakentamiselta vapaina säilyviä ranta-alueita.

Rakentamiselta vapaana säilyviä luonnonympäristön kannalta merkittäviä alueita ovat mm.

- rantojensuojeluohjelman alueet Rikkavedellä ja muut suojelualueet (SL)
- useat saaret kuten Heposaari ja Ottosaari Kaavinjärvellä Kaavinkosken luoteispuolella (MU)
- Iso-Ihalainen Rikkavedellä (MY)
- Tulisaaret – Murtosaari kokonaisuus Rikkavedellä (MY)
- Vainotaipaleen - Keikonniemen harjualet (suurin osa) Rikkaveden kaakkoiskulmalla (MY)
- Luikonlahdessa mm. Papiniemen itään avautuva ranta-alue (MU)
- Lisäksi useat pienet lammet ja järvet jäävät pääsääntöisesti hyvin vähäiselle rakentamiselle jatkossakin.

Myös rakentamisen luonteella on suuri merkitys maisema- ja luonnonarvojen kannalta - niiden säilyminen riippuu mm. siitä kuinka kauas rannasta rakennetaan, miten rakentaminen sopii ympäristöönsä ja miten tontin alkuperäinen puusto, muu kasvillisuus sekä eläimistö otetaan rakennettaessa huomioon. Rakennuspaikkojen sijoittelu kaava-alueella on pystytty pääosin tekemään niin, että haitalliset vaikutukset ympäristölle jäävät vähäisiksi. Rakennuspaikkojen sijoittelussa on huomioitu luontoselvitykseen sisältyneet suositukset ranta-alueiden rakennettavuudesta.

Ympärivuotisen asumisen (AM, AO) rakennusoikeudeltaan suurimpana tulee sijoittua kauemmaksi rantaviivasta kuin rakennusoikeudeltaan vähäisemmän loma-asumisen (RA). Em. kaavassa käytetyt periaatteet edesauttavat mm. rakentamisen sopeutumista ranta- ja kulttuurimaisemaan (katso s.58: Periaatepiirros rakennusten sijoittamisesta).

Luonnonsuojelun turvaamiseksi osayleiskaavassa on luontoarvojen merkittävyys huomioiden käytetty eriasteisia kaavamerkintöjä määräyksineen ja suosituksineen. Kokonaisuudessaan kaava ei aiheuta todetuille erityisille luontoarvoille merkittävää haittaa.

Erityisen merkittäviä luontoarvoja omaavat kohteet on kaavassa osoitettu luonnonsuojeluluevarauksin (SL, katso kohta 3.3.4 Luonnonsuojelukohteet). Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, joilla on erityisiä ympäristöarvoja, on kaavassa osoitettu omalla aluevarauksellaan (MY, katso kohta 3.3.6 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet). Näiden alueiden osalta kaavamääräyksellä rajoitetaan alueiden maankäyttöä siten, ettei maisemaa muuttavaa toimenpidettä (kuten maan kaivaminen, louhiminen ja täyttäminen) saa suorittaa ilman tarvittavaa lupaa.

4.4 SOSIAALISET VAIKUTUKSET

Kaavasuunnitteluprosessin aikana on tiedusteltu maanomistajilta ja alueen asukkailta toiveita ja näkemyksiä koko suunnittelualueen ja toisaalta paikallisen maankäytön kehittämiseksi. Osallistavan ja tiedottavan suunnitteluprosessin tavoitteena on ollut koota paikalliset maankäytölliset tarpeet sekä toisaalta lähtötietojen koonnin myötä tiedottaa eri intressiosapuolia suunnittelu ympäristön nykytilasta. Vuorovaikutuksen myötä maankäytön kehittämiseen sitoudutaan tietoisina eri osapuolten näkemyksistä. Oleellista tällöin on eri intressitavoitteiden huomiointi ja yhteensovittaminen.

Tilanne ilman kaavaa

- Maanomistajien tasapuolinen kohtelu rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakennusoikeuden jaossa epäselvää.
- Tietoisuus maankäytöllisistä mahdollisuuksista - erityisesti rantavyöhykkeen rakennusoikeuksista – epäselvää.
- Rantavyöhykkeellä rakennuslupaprosessi on työläs ilman kaavallista kokonaistarkastelua.
- Yleinen ympäristötietoisuus on vähäistä koko suunnittelualueen mittakaavassa.

Osayleiskaavan vaikutus

- Kuntalaisten ja maanomistajien tietoisuus ympäristöoloistaan, maankäytöllisestä nykytilasta ja tulevaisuudesta lisääntyy.
- Tämä edesauttaa maanomistajia ja muitakin, joiden oloihin kaavaratkaisu vaikuttaa, valmistautumaan tuleviin muutoksiin ja mahdollisuuksiin sekä yksittäisellä tilakohtaisella että laajemmalla kokonaisympäristöllisellä tasolla.
- Yksittäisiin rakentamishankkeisiin voidaan varautua ja tarvittaessa hankkeiden toteuttaminen aikatauluttaa.
- Kaava inspiroi paikallisia toimijoita hyödyntämään alueelle ominaisia maankäytöllisiä ja toiminnallisia voimavaroja / mahdollisuuksia.
- Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakentamisen osalta rakennusoikeudet on yksiselitteisesti kaavassa määritelty ja siten rakentamismahdollisuuksina turvattu.
- Maanomistajien tarpeet laatia erillisiä ranta-asemakaavoja pääasiassa poistuvat.

- Osayleiskaavan mukaiset rantavyöhykkeelle ja muualle sijoittuvat yksittäisten rakennuspaikkojen rakennusluvut voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan pohjalta.
- Varsinaiseen rakentamistoimenpiteeseen päästään tällöin vaivattomasti ja nopeammin kuin nykytilanteessa ilman kaavallista rakennusoikeustarkastelua.
- Rantavyöhykkeelle sijoittuvan rakennusoikeuden jaossa kaava huomioi maanomistajien / kantatilojen kesken tasapuolisen kohtelun keskenään samanlaisessa ympäristössä.
- Tieto tilan rakennusoikeudesta helpottaa kiinteistökauppoja, sukupolvenvaihdoksia, perinnönjakoa ja kiinteistöarviointia.
- Rakennuspaikkojen markkinointi helpottuu.
- Rakennuspaikan toteuttajalla on tietoisuus ympäröivän alueen tulevasta maankäytöstä.
- Ranta-alueita omistamattomien mahdollisuudet esim. yleiseen rantautumiseen on määritetty (kuten retkeilyalueet, venevalkamat).

5 OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

5.1 OSAYLEISKAAVAN OIKEUSVAIKUTUKSET

Osayleiskaavan asema rakentamista ohjaavien säännösten hierarkiassa on kaavan käsittelyasteesta riippuen seuraava:

1. Maankäyttö- ja rakennuslain säädökset
2. Rakennusasetuksen säädökset
3. Detaljikaavat (asema- ja ranta-asemakaavat)
- 4. Oikeusvaikutteinen yleiskaava (v. 2000 alusta)**
5. Rakennusjärjestys
6. Vahvistettu seutukaava / maakuntakaava
7. Oikeusvaikutukseton yleiskaava
8. Muut suunnitelmat

Rakennusjärjestyksen määräykset jäävät voimaan oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella mikäli ne eivät ole ristiriidassa yleiskaavamääräysten kanssa, jolloin yleiskaavamääräykset ohittavat rakennusjärjestyksen.

Kaavinjärvi - Rikkavesi ympäristön osayleiskaava on laadittu siten, että rakentaminen osayleiskaavan mukaisilla rakennuspaikoilla voidaan toteuttaa suoraan osayleiskaavan pohjalta. Sijainniltaan osayleiskaavan rakennuspaikat ovat likimääräisiä. Rakennuspaikan tarkka sijainti määritellään viimeistään rakennuslupaa haettaessa.

Tämä osayleiskaava tullaan hyväksymään kunnanvaltuustossa oikeusvaikutteisena yleiskaavana.

Uuden luonnonsuojelulain (1.1.1997) myötä tuli muutoksia myös mm. rakennuslakiin, johon otettiin mm. myös rantavyöhykettä koskeva uusi rakentamisrajoitus. Rantarakentamista koskeva säännös sisällytettiin rakennuslain 6a §:ään.

Vanhan rakennuslain 6a §:n mukaan vesistön (vesistön määritelmä on sama kuin vesilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa) rantavyöhykkeelle ei pääsääntöisesti saa ilman vahvistettua yleiskaavaa tai rakennuskaavaa tai rantakaavaa tai alueellisen ympäristökeskustuksen myöntämää poikkeuslupaa, rakentaa uudisrakennusta (paitsi maa- ja metsätalouden tai kalatalouden harjoittamisen tarpeisiin liittyvää, maanpuolustuksen tai rajavalvonnan

taikka merenkulun tarpeisiin liittyvää tai ennen 1.1.1997 olevaan asuinrakennukseen liittyvän saunarakennuksen rakentamista). Rajoitus koskee kaikkia uudisrakennuksia, vaikka niiden rakentaminen ei vaatisikaan rakennuslupaa.

Vain sellainen yleiskaava, joka on laadittu riittävän yksityiskohtaiseksi niin, että rakentaminen on selvitetty ja osoitettu tilakohtaisesti ja niin että rakentamattomaksi jäävien ranta-alueiden säilyminen rakentamattomana on turvattu syrjäyttää rantarakentamisrajoituksen. Rantaosayleiskaavaan on sisällytettävä määräys, jossa todetaan, että rakennusluvut osayleiskaavan mukaisille rantarakennuspaikoille voidaan myöntää ilman detaljikaavaa. Rantavyöhykettä ei ole laissa yksiselitteisesti määritelty. Rantavyöhykkeen laajuus jää tapauskohtaisesti ratkaistavaksi luonto-olosuhteiden edellyttämällä tavalla. Rantavyöhykkeenä on pidettävä aluetta, johon vesistön vaikutus ulottuu, ottaen huomioon maaston muodot ja muut ympäristölliset tekijät.

5.2 ALUEVARAUSTEN TOTEUTUS

Yleiskaavan tulee sisältää pääpiirteet alueen käyttämisestä eri tarkoituksiin, kuten asuamiseen, elinkeinotoimintaan, virkistykseen sekä liikennettä, vesihuoltoa ja muita yleisiä tarpeita varten.

Yleiskaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa asemakaavoja sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Yleiskaava-alueelle jo aikaisemmin laaditut rantakaavat on huomioitu yleiskaavaratkaisussa yleiskaavalliseen esitystapaan muokattuna. Poikkeuksen muodostaa Riihilahden venevalkaman pohjoispuolinen rantakaava-alue. Yleiskaavassa tälle alueelle on osoitettu kolme uutta loma-asunnon rakennuspaikkaa. Nämä rakennusoikeudet on ”siirretty” rantakaava-alueen ulkopuolelta saman tilan / maanomistajan ranta-alueilta (mm. Käkijärjen rannalta). Tältä osin nyt laadittu yleiskaava kumoaa aikaisemmin laaditun rantakaavan (rantakaavassa kyseinen alue on M –aluetta).

Osayleiskaavassa on yksiselitteisesti määritelty rantavyöhykkeelle sijoittuvien rakennuspaikkojen enimmäismäärä. Sijainniltaan osayleiskaavan rakennuspaikat ovat likimääräisiä. Rakennuspaikan tarkka sijainti määritellään rakennuslupaa haettaessa.

Maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla rantavyöhykkeen taustoilla rakentaminen toteutetaan haja-asutusrakentamisperiaatteiden mukaisesti.

Yleiskaava selkiyttää suojelu- ja virkistysalueiden ja muiden rakentamisen ulkopuolelle jäävien alueiden tulevaa maankäyttöä.

Osayleiskaava vaatii toteuttamistoimenpiteitä valtion eri viranomaisilta, kunnalta ja yksityisiltä maanomistajilta.

Kunnan ja/tai valtion tärkeimmät toteuttamistoimenpiteet:

- Venevalkamat, retkisatamat, virkistysalueiden toteuttaminen, reitistöt ja jätehuoltopisteiden perustaminen (kunta, yksityiset, valtio)
- Rakennuslupamenettely (kunta)
- Suojelualueiden toteuttaminen (valtio)
- Muu toteuttaminen kuuluu pääsääntöisesti maanomistajille.

6 OSAYLEISKAAVAN SUUNNITTELUVAIHEET

Osayleiskaavaprosessin keskeiset suunnittelu- ja käsittelyvaiheet:

- Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin 13.6.2003.
- Luonto- ja maisemaselvitys suunnittelualueelle laadittiin vuonna 2003.
- Syksyllä 2003 Mikroliitti Oy:n suoritti suunnittelualueella muinaisjäännösinventoinnin.
- Tavoitevaiheessa pidettiin viranomaisneuvottelu 29.3.2004
- Osayleiskaavan suunnittelutavoitteet hyväksyttiin kunnanvaltuustossa keväällä 2004.
- Maanomistajien ja kaavanlaatijan välisiä neuvottelutilaisuuksia pidettiin toukokuussa 2004.
- Kaavaluonnos valmistui kesällä 2004, jolloin luonnosaineisto päätettiin asettaa suunnitteluvaiheen kuulemista varten yleisesti nähtäville.
- Kaavaehdotus valmistui vuoden 2004 lopulla, jolloin kaavaehdotus päätettiin asettaa yleisesti nähtäville.
- Kaavaehdotuksesta saadun palautteen perusteella kaavaehdotusta vähäisesti tarkistettiin.
- Kunnanhallitus päätti kokouksessaan 11.4.2005 esittää kunnanvaltuustolle kaavaehdotuksen hyväksymistä.

Kuopiossa 11. päivänä huhtikuuta 2005.

MAA JA VESI OY

Kuopion aluetoimisto

Jorma Harju

Alue- ja yhdyskuntasuunnittelija

- Kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan 28.4.2005 hyväksyä osayleiskaavan.